

MƏHƏRRƏM HÜSEYNOV

*Şəhid babam Qəhrəmanın və nənəm Bəstinin
əziz ruhuna ithaf edirəm.*

GÖYÇƏ HƏSRƏTİNƏ

HƏSRƏT QALAYDIM

II hissə

“Elm və təhsil”

Bakı – 2017

Redaktor:

Ağasən Bədəlzadə
filologiya üzrə elmlər doktoru, şair

Rəyçilər:

Sərdar Zeynal
filologiya üzrə elmlər doktoru, şair

Adil Bəliyev
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, şair

Məhərrəm Abbasəli oğlu Hüseynov.

Göyçə həsrətinə həsrət qalaydım. Bakı, “Elm və təhsil”, 2017, 100 səh.

“Göyçə gölü” lirik poemasının II hissəsi olan bu kitabda lirik qəhrəmanı işğal olunmuş vətənə bağlayan mənəvi tellərin sızılıtları, yaddaşlarda həmişəlik və silinməz izlər buraxan ana yurdun həsrəti öz bədii ifadəsini tapmışdır. Burada daha çox el-oba ilə əlaqəli düşüncə və xatirələr, ayrılıq sarsıntıları kimi duyğu və motivlərin poetikləşdirildiyi lirik təhkiyə üstünlük təşkil edir.

ISBN 978-9952-8176-5-3

© “Elm və təhsil”, 2017

“Əlahəzrət, ermənilərin mərkəzi rus torpaqlarına yerləşməsinə icazə verməyin. Onlar elə tayfadandırlar ki, bir neçə il yaşayandan sonra bütün dünyaya bu torpaqların ata və babalarına aid olduğunu qışqıracaqlar” (A.S.Qriboyedovun imperatora məktubundan)

*Ağasən Bədəlzadə
filologiya üzrə elmlər doktoru*

YAXŞI Kİ, AÇILDI ÇEŞMƏNİN AĞZI

Sözsüz ki, insan da təbiətin bir parçası, bəlkə də onun ən vacib ünsürüdür. Əgər belədirsə, insan təbiətilə ana təbiət arasında gözəgörünməz bir təbii ortaqlıq, qəribə, dialektik bir oxşarlıq vardır. İnsan öz təbiətilə həmişə torpağa çəkir, təbiəti başqa bir şəkildə təqlid etməklə təbiətin sevimlisinə çevrilir. Heraklit deyir ki, “təbiət gizlənməyi sevir: İnsan oğlu təbiətin bu sirlərinin açır, müdrikləşir, amma təbiət kimi özü də əbədi olaraq gizli qalır. Təbiət özü gizli qalmağı sevirsə, insan gizli qalmağa məcbur olur. Lakin gizli qalan ürəklərin açarı ya təsadüf olur, ya da qoruq-qaytağa, qadağaya məhəl qoymayan arzular, diləklər! İstedadın özü də çox zaman gizli qalır amma o, haçansa üzə çıxır, istedad da sevginin başqa cür təzahürüdür. M.Qorkinin obrazlı dili ilə desək sevgi “Çiçək xəstəliyi kimidir, o, insan öləndən sonra da insan sümüklərində təzahür etməlidir”. Təbiətin bütün torpaqlarında – aralarında, dağında, hətta zirvələrin başında da gizli, yerlatı çeşmələr yatır. Elə sular var ki, daşların dibindən də fışqırır çıxır, elə sular var ki, torpağın sinəsindən həzin-həzin hıçqırır çıxır, elə sular var ki, pələng nəvəsilə qışqırır çıxır. Amma elə sular da var ki, onlar

göz yaşları kimi gizlətir, onların yanaqlara tökülməsi üçün bir səbəb lazım olur, bəzən də bu gizli suları örtən torpaq qatlarını qazıb, bu suları üzə çıxarmaq lazım gəlir. Gizli şairlik istedadını daha çox ya sevgi, ya həsrət, ya da dərin dərdli-səs üzə çıxarır. Amma onu da deyim ki, şairlik istedadı nə qədər güclü olsa da, o, zərif ürəklərdə doğulur, kövrək duyğularda təzahür edir. Belə bir istedad və alimlik istedadı olan bir insan, mənim misilsiz dostum, qardaşım, filologiya elmləri doktoru, professor Məhərrəm Hüseynovdur. Əgər mən onun şeir yazdığını əzəldən bilsəydim, onun təbiətinə, əxlaqına, daxili mədəniyyətinə, zəngin duyğularına yaraşan bir təxəllüs də seçərdim. Çox təəssüf ki, indi dırnaqarası şairlər şeir yazmamışdan qabaq özlərinə təmtəraqlı, iddialı, gurultulu təxəllüslər götürürlər. Məndən olsaydı, son dərəcə məhrəm olan Məhərrəm qardaşıma Məhrəm təxəllüsü verərdim. Məhərrəm Məhrəm! Eyni kökdən olan bu sözlər Məhərrəmin bütün təbiətinə hopan insanlıq nişanələridir!

Məhərrəmin ağıllı, düşünən bilən, Vətən sevgisi ilə dolan, vətən həsrətilə çırpınan ürəyi oxuculara təqdim etdiyi “Göyçə gölü” adlı kitabında parlaq şəkildə görünür. Onun eyni adlı lirik poeması elə ilk misralardan bizi həsrət duyğuları ilə kövrəldir, bizi bir doğma qüssə ilə zənginləşdirir, bizi təzədən dirildir, çox yaxın tarixi faciəmizi parlaq şəkildə əyaniləşdirir, bizim vətəndaş borcumuzu qabarıqlaşdırır, bizi hərc-mərclikdən, gərəksiz çəkişmələrdən uzaqlaşdırır, ölüb mumiyalanmış hisslərimizə mübarizlik qüdrəti verir. Poemanı bütünlüklə bir həqiqət havası ilə bürüyən bir hüznü misra, Şəhriyar misrasının ifadə etdiyi bir həsrət tikan kimi ürəyimizin başına batır. Bu ağrı bizi qəflətdə, yuxuda qalmağa imkan vermir: “Yaxşı bizi yaman günə saldılar!”

M.Şəhriyarın son müqəddəs andı, imanı, məsləki, vəsiyyəti, nəsihəti, bir qədər də dil məsələsinə görə səbəbli şair “günahlarını” yuyub aparan bu misra, bizim üçün tarixi yaddaş, Quran ayəsi ola biləcək bir xəbərdarlıq harayıdır.

Bu misra ildırım kimi şığıyıb, beynimizdəki, eynimizdəki qaranlığı işıqlandırır, bizə bir daha dostumuzla düşmənimizi tanımağa güclü işıq yandırır. Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasının poetik formasını ən yaxşı üslub kimi seçən Məhərrəm müəllim Şəhriyarın həmin misrası ilə səsləşir, onunla birləşir, ona şərikin olur, bu misra ilə təzədən doğmalaşır. Görün bir Vətənin rəmzi, qiymətli nişanı, doğma yurdun məhəbbət, doğmalığ möhrü olan Göyçə gölünün namərd düşmən əlində əsir qalmasını nə qədər acı qüssə və şirin xatirələrlə çulğaşdırır:

*Göyçə gölü, əlim səndən üzüldü,
Yığvalıma dağ – diyənlər düzüldü,
Sənsiz keçən bir an mənə yüz ildi,
Səndən qaçaq ömrüm qəmə boyandı.
Ürəyimdə neçə həsrət oyandı.*

*Göyçə gölü, sən tək gölümə qurban,
Dağlarıma qurban, çölümə qurban,
Mən yolunda ölsəm, ölümə qurban,
Əlim uzalıdır, sən də aç qucaq,
Qucağına ürək yaxın, yol uzaq.*

Vətən həsrətilə ürəyi parçalanıb, şan-şan olan ürək sahiblərinə üz tutub, bir qardaş, bir sirdaş, bir vətəndaş kimi üz tuturam və deyirəm! Hansı daş ürək bu həsrətdən ovxalanmaz?

Bu misralar bizə Günəş şüaları ilə yağış damcılarının toqquşduğu rəngarəng göy qurşağını, qövsi-güzehi xatırlamırmı? Bu misralar qəmlə qırılmaz ümidin qarışığı deyilmə? Bu qövsi-quzeydən tutqun rənglər faciəli taleyin rəngi, al rənglər isə gələcəyə inamı təmsil edən işıq rəngləridir.

Bu boyda hüznün, kədər in içində lirik qəhrəmanın ümidi ondadır ki, bu qəhrəman Vətənin bir güşəsindən qaçaq düşüb, o biri qucağına sığınıb. Bir ananın sağ qucağından, sol qucağına sırmaşıb.

Bu poemadakı poetik Şəhriyar bəndi, Puşkinin “Onegin” bəndi kimi hərtərəfli, zəngin təəssüratları, kontrastları, psixoloji reminissensiyaları, dünənlə bu günün tale yollarını ifadə üçün son dərəcə etibarlı, təsirli vasitədir. Lakin Şəhriyar bəndinin təsiri qətiyyə mütəqil, sərbəst poetik təfəkkürdən, orijinallıqdan ayrılmaq demək deyildir. Əsil poetik təsir kororanə təqlid deyil, özünü inkar deyil, bu təsir yol nişanıdır, bu yolu necə getmək isə yolçunun öz məharətindən asılıdır. Mənim əlli ildən sonra kəşf etdiyim şairin poeması məhz bir nisgilin təkənindən doğan təsirdir. Şairin həssas qəlb inin təlatümlərini oyadan təsirdir. Gözəl bir lirika, gözəllik mənbəyi olan Göyçə gölünün kimə məxsus olmasını mənfur düşmənlərimiz də bilir. Amma cəngəllik vəhşiləri üçün ovun kimə, nəyə mənsub olması vacib deyildir. Ona ov lazımdır! Görün bu həqiqəti şair necə gözəl və təsirli şəkildə ifadə edir.

*Dədəm Qorqud “Göyçə dəniz” deyibdir,
Adicə göl demək sənə, eyibdir,
Sahillərin dağdan zireh geyibdir,
Geneyi yamyaşıl, qardır quzeyi,
Göyçə nədir? – Təbiətin muzeyi.*

Heç bir dostluq və qardaşlıq hissində, melonxolik düşüncələrə qapılmadan deyirəm. Bu bənd bütün zahiri və daxili məziyyətləri ilə, zəngin poetik çalarları, kontrastları, reminisensiyaların parlaqlığı, epitetlərin əlvanlığı, rəvanlığı və uyarlığı ilə bizi çox razı salır. Bütün bunlar sübut edir ki, şair öz poetik istedadını bu istedadın doğulmasından da istedad yiyəsinin yetmiş yaşına qədər qayğı ilə, üstündə əsə-əsə bu istedadı böyütmüş, ərsəyə çatdırmış və tamam orijinal bir libasda üzə çıxarmışdır.

Təşbehlərin təzəliyində, gözəlliyində, orijinallığına baxın: “Sahillərin dağdan zireh geyibdir!, yaxud “Göyçə nədir? Təbiətin muzeyi! Sərrast bənzətmədir. Burada “Muzey” epiteti yalnız bir zahiri obraz mənasında deyil, bir çox təbii, mənəvi, estetik, əxlaqi nişanələri ümumiləşdirən bir obrazdır! Muzeydə yalnız sənətkarın, qəhrəmanın foto şəkilləri, yaş mərhələlərini göstərən eksponatları, onun zahiri pozaları deyil, orada bu qəhrəmanın hünərini, nümunəvi əxlaqını, öz xalqına bəxş etdiyi tarixi yadigarları, döyüş, mübarizə yolları, vətəninə, xalqına sevgisini, dəyanətini, vətəndaşlıq duyğularını ifadə edən zəngin elementlər var. Bu mənada Göyçə gölünü təbiətin Muzeyi adlandıran bu Muzeyin xatirəyə dönmüş bütün daxili məzmununu qəlbin, ruhun gözləri ilə görməyə dəvət edir.

Bu poemada bir dənə də olsun çeynənmiş, döyənək olmuş, gurultulu, bər-bəzəkli, daş-kəsəkli, qondarma ifadə, qafiyə jonqrulyorluğu, orta əsr Avropa poeziyasında gördüyümüz əllamə ekstrevaqant misralara rast gəlmirik. Çünki burada vətən həsrəti çəkən bir şairin sıxılan, gərilən ürəyinin qanından yaranmış misralar, onun ürəyinin ritmi ilə səsləşən poetik intonasiyalar şeirin daxili strukturunu kamilləşdirir. Bu lirik poemada lirika şairin ürəyindən keçən qan dövrünü kimi

təbiidir. Poemadakı misraların ritmi vətəndaş bir şairin, vətən ağrısını, vətən nişanələrini axtaran və bu nişanələri tapmaqla təsəlli tapan bir insan ürəyinin kardioqrammasıdır. Diqqət yetirin:

*Göyçə gölü, eşqin qəlbimə sindi,
Göyçəli sevgisi sənin bəsindi,
Dünən səndə xoşbəxt idim, bəs indi?
Nədən Bağdo, Xaçik səndə öyünür,
Mənim ömrüm bu sitəmlə üyünür.*

Mən şairin bir bənzətməsini, Göyçə gölünü Muzeyə oxşatmasını təhlil edərkən dedim ki, bu muzeydə həm şəxsi, həm mənəvi, həm əxlaqi, həm tarixi, həm estetik nişanələr, həm də əsrarəngiz sənət, sənətkar eksponatları vardır. Bu Muzeydə Aşıq Alının, Aşıq Ələsgərin, Növrəs İmanın yanıqlı saz havalarının səsi duyulur.

Amma indi misal gətirdiyim bənddə bir həsrət sərgisi, vətənə məhəbbət, düşməne nifrət reaksiyasının canlı toqquşması, üz-üzə dayanan məhəbbət və nifrət duyğularının təzadlar vəhdəti vardır. Vətən gözəlliyinə qəsd edən düşmənin bu gözəlliklərə sahib olması, bu gözəllikdən şərab sərməstliyi qazanması qəzəblə xatırladılır. Şair bir vaxt canlı şahidi olduğu doğma yurdundakı şairanə məkanların coğrafiyasını görün necə ürək yangısı ilə təsvir edir:

*Toxluca, Ağbulaq, Şorca, Ardanış,
Cil, Babacan, Pəmbək tarixə tanış,
Ağkilsə, Şişqaya, Məzrədən danış,
Allah, allah, bu yerlərdə ada bax!
Sözlərdəki doğmalığa, dada bax!*

Bu bənddəki ürək yandıran misraları oxuduqca, mən heç bir tərəddüd etmədən bu poemanı tarixi poema adlandırıram. Elə tarixi əsərlərə baxırsan ki, orada qondarma faktlar, ibarələr içərisində tarix görünür, tarix dumanlaşdırılır və tarixçinin subyektiv gümanları falçı iddialarına bənzəyir. Vaxtilə rus yazıçılarından biri “Vətən tüstüsü” adlı bir əsər yazıb, Stalinə təqdim etmiş, Stalin bu romanı oxuyandan sonra kitabın titul səhifəsində bu sözləri yazmışdır: Bu əsərdə tüstü var, amma Vətən yoxdur! Son dərəcə lakonik, çevik, mənalı dərkənar!

Bəzi tarixçilər tarixi faktlardan, hadisələrdən xammal kimi istifadə edir, tarixi yonub-yontayıb özlərinin istədiyi qəribə ideya fiqurları yaradırlar. Belə tarixçilər tarixi modernləşdirir, tarixi müasir zaman trafikretinə salır. Onlar üçün yeni zaman, indiki zaman anlayışı tarixi retrospektivi üstələyir, onlar kəmiş zaman kateqoriyasını unudurlar. Bu tarixçilər keçmişlə bu gün arasındakı uçurumu aşıb keçmişin içərisinə girə bilmir, keçmişə durbinlə baxmağı üstün tuturlar. Ona görə də Hegel tarixi elmlər siyahısına salmaq istəmirdi, çünki tarixi faktları bugünkü eksperimentlə sübut etmək çətindir. Burada verifikasiya – nəzəri fikirlərin praktikada yoxlanılması çox çətindir. Buna görə əsl tarixçi faktlardan düzgün, obyektiv nəticə çıxarmağı bacarmalıdır. Onlarda xalis tarixi təfəkkürlə bərabər, təxəyyül də olmalıdır.

Əlbəttə, mənim bu mülahizələrimi yanlış, hətta yersiz hesab edənlər də olar! Amma nahaq! Vaxtilə dahi Marks deyirdi: “Mən Fransanın iqtisadi həyatını və mənzərəsini bütün iqtisadçıların kitablarından daha çox Balzakın bədii əsərlərindən öyrənmişəm!”

Mən yuxarıdakı mülahizələrimizi əyaniləşdirmək üçün əsas mövzuya, Məhərrəm Hüseynovun poemasına qayıdıram.

Zahirən poetik təəssürat, nostalgiya kimi görünən reminisen-siyaları oxuduqca, Azərbaycanımızın yalnız bir parçasının yox, ümumən bütün Azərbaycanımızın tarixi faciələrini ümumiləş-dirən, mükəmməl bir tarixi əsər təsiri alır. Deyə bilərlər ki, bu poetik janrdır, bunun tarixə nə dəxli?

Onda mən də opponetlərə xatırladıram ki, bir zaman bir çox tarixi əsərlər, nəzəri poetik əsərləri (məs.Bualonun poetika traktatı), hətta lüğətlər belə şeirlə yazılıb. Tarixin əsas canı faktlardır. Faktları quru rəqəmlərlə də demək olar, poetik ifadələrlə də!

Məhərrəmin yuxarıda nümunə gətirdiyimiz bir bəndində tarix də var (yəni faciəmizin kökü xatırlanır), tarixi coğrafiya da, məkrli düşmənimizin xəyanət tarixi də, milyonlarla insanlar öz vətəninə doğma torpaqlarından didərgin düşməsi də, tarixi haqsızlıq da, dünya siyasətçilərinin soyuqqanlılığı da yaddaşı-mızda təzələnilir.

Bir millətin köklü psixologiyasını onun öz doğma musiqisinə, doğma sənətkarlarına, mənəvi dünyasına, tarixinə, məkan adlarına, bulaqlarına, təbiətinə olan real münasibətindən də bilmək olar. Biz bu poemada indi qaçqın adlandırılan insanların faciələrinin daxili xarakterlərinin tarixi köklərini də, ümumilikdə bu xalqın tarixi fizionomiyasını da öyrənə bilirik:

*Göyçə gölü, möcüzəsən, düzü, sən,
Göyçənin dünyaya baxan gözüsən,
Ələsgərin suya dönmüş sözüsən,
Səni Alı öydü, Ələsgər öydü,
Qarşında dahilər, dağlar baş əydi.*

*Sən dağlar qoynunda çırpınan ürək,
Səni qucan dağlar göylərə dirək,*

*Yolunda qazilik, şəhidlik gərək,
Haray təpir içimdəki bu nida,
Dilim gəlmir sənə desin – “Əlvida”!*

Bu misralarda həzin, hüznü bir musiqi, ritorika və poetikadan azad yumşaq, məlahətli bir səda, poetik nizam, akustik gözəllik, sanki quş dimdiyində gətirilmiş sözlər, ifadələr, misralara hopmuş yurd həsrəti, saz harayı, lirik və təsirli nidalar əsl poeziyadan xəbər verir. Təsvirin dəqiqliyinə, metaforaların təbiiliyinə, dilin səlisliyinə, misraların xalq deyiminə oxşaması əsil poeziyanın atributlarıdır.

*Göyçə gölü, balıqların xallıdır,
Ləpələrin rəqs eləyir – “Yallı”dır,
Saf suların şəkərlidir, ballıdır,
Büllur bənizlisən, bilirəm yenə,
Dağların dayanıb çiyin – çiyinə.*

*Ulu babam qoynunu yurd seçibdi,
Öpə - öpə gözündən su içibdi,
Güzəranı, ömrü burda keçibdi,
Səni yuxularda görməkdir peşəm,
Oyananda bir dərdli ah çəkmişəm.*

Bu bəndlərin misraları niyə oxucunu özünə bənd edir? Gün görmüş, saç ağartmış bir adamın söz-söhbətindən, müdrik ifadələrindən, sözün deyim tərzindən, az sözlə əhatəli fikir ifadə etməsindən doymaq olmur. Məhərrəmin bu poemasında bir dənə də olsun süni, ədalı söz yoxdur. Poema şirin bir xatirə kimi insanın ruhuna hopur, bizdə vətənə, xalqımıza məhəbbət, düşmənlərimizə isə nifrət ruhu aşılayır.

Poemanı birbaşa, nəfəsini dərmədən oxuyursan, suya həsrət bir təşnə yolçunun uzun yol gedəndən və yorğun düşəndən sonra təmiz bulaq suyuna gömüldüyü kimi, təmiz hava udduğu kimi, rahat nəfəs aldığı kimi!

Müəllifin bu poemasında vay-şivən, qıy-qışqırıq, hay-küy, söyüş-savaş, ura patriotrizmi yoxdur. Bu misralarda şairin sözü yox, həqiqətin özü üsyana qalxır və haq divanının haqsızlığına qarşı kəskin bir protest ümumiləşdirilir:

*Göyçə gölü, saf suların bulandı,
Yurd – yuvamız yağmalandı, talandı,
“Haq – divan var” – desən, vallah, yalandı,
Sədd çəkən olmadı şərin yoluna,
Qanlı qandal vuruldu haq qoluna.*

Burada şeirin qafiyələri tərəvətli, tapdanmış qafiyələr sistemi yox dərəcəsidədir.

*Göyçə gölü, yad torpağa qızğına,
Amansıza, kəmfürsətə, azğına,
Tülküsiyə, leş aşiqi quzğuna,
Fürsət düşdü, şər söndürdü çırağı,
Bəxtimizə yandırdığın ocağı.*

Məhərrəm Hüseynov bir filoloq, bir istedadlı dilçi alim kimi, sözlərin fonetik funksiyasına, nizamlı, biçimli sintaksisinə, ahəngdarlığına, sözlərin sırasına diqqətlə yanaşır, dili kəkələndirən, dolaşdıran söz və ifadələrdən, rebus qəlizliyindən qaçır, maksimum dərəcədə fikrin ekspressivliyinə əməl edir. “Göyçə gölü!” xitabı bütün bəndlərin başında təkrar olunsa da,

mənali, musiqi yaradan təkrir kimi səslənir, bütün bəndləri bir-birinə ümumi ideya ilə bağlayan bir zəncir rolunu oynayır, Göyçə gölü gözlərimiz önündə bir vətən simvolu kimi obrazlaşır, heykəlləşir, leytmotiv funksiyası daşıyır, təəssüratlarımızı bir mərkəzdə ümumiləşdirir, güclü nəqarat rolunu oynayır. Fikirlərin tənəsübünə, ifadə üsuluna, sərrastlığına, polifonik səslərin bir-birinə məharətlə bağlanmasına, dilimizin şirinliyinə, ifadə qüdrətinə, çevikliyinə, axıcılığına diqqət yetirək:

*Göyçə gölü, tanımadıq yamanı,
Gözündən kin, dışından qan damanı,
Yetişibdir ölüm-dirim zamanı.
Qaynamasa əgər qeyrət qanımız,
Düşəcək ayağa şöhrət-şanımız.*

Bu misralarda çox məharətlə, faktları sadalanmadan, lakin bu faktlara işarə vurmaqla tariximiz, tarixi psixologiyamız, bu psixologiyanın tərkib hissəsi olan soyuqqanlılığımız, dost-düşməni tanımağımız böyük Sabirimiz demişkən, öz qövmümüzün başına əngəl-kələf olmağımız və buna bənzər üsyankar fikirlər, tarixi reminissensiyalarda bir patron içindəki güllələri xatırladır! Bu misralarda düşməni ifşa edən, öz ruhumuzdakı “oblomovçuluğu, ruhi ətaləti təsdiq edən güclü bir ittiham, düşmənlə mübarizəyə çağıran bir sanksiya ruhu vardır. Burada, necə deyərlər sözün yeri dar, mənası genişdir! Şair “Ölüm-dirim” savaşının vaxtının yetişməsi sakit, lakin amansız şəkildə ifadə olunur. Bir bəndin canlı pafosuna şahid olaq:

*Göyçə gölü, dövrün nə idi qəsdi,
Göyçənin bəxtinə qara yel əsdi,*

*Vətəndə ölməyin yolunu kəsdi.
Ciyərim od tutur, ürəyim yanır,
Güllər torpağından qanqal boylanır.*

Bu bəndin misralarının hər birində epitet və metaforalar bir simvol kimi səslənir, lakin burada simvolizmin mücərrəd fikir predmetləri yoxdur, aydın, sərrast konkret gerçəklik vardır. Bu şeirlərdə aşiq şeirinin cazibəsi, ürəyəyatımlığı, axıcılığı, rəvanlığı dərhal gözə çarpır. Poemanın bir bəndindəki ritorik, cavabsız suallar çox mətləblərə işarə vurur:

*Göyçə gölü, qayan dilsiz, daşın lal,
Taleyində min həsrət var, min məlal,
Dinçlik vermir içimdəki bir sual:
Niyə tapılmadı xalqın yiyəsi?
Lal-kar oldu həm sünnüsü, şiyəsi!*

Bəndin sonundakı, “lal-kar oldu həm sünnüsü, şiyəsi” misrası öz ruhu etibarilə vətəndaş şairimiz Sabirin öz qövmünün başına əngəl-kələfin fəryadının bir başqa cür əks-sədası var və bu sual indinin özündə çox aktual səslənir! O boyda düşmənlərimiz ola-ola bir millət şüə-sünni münəqişəsi yarada-caq bu mənasız keşməkeşlər içində vətənin yaralarına biganə qalır, yad ölkədə cihada gedənləri hələ himayə də edirlər!

Gəlin başdan-başa lirika ilə dolub-daşan ruhumuzu, qəlbimizi öz içində əridən, pərişan könlümüzü dəniz ləpələri kimi dalğalandıran, ürəyin qəlpələri kimi üzümüzə çırpılan yaralı, nisgilli, dumanlı çiskinli, küskünlü misraları ibrət kimi götürək.

*Göyçə gölü, qara yellər, sazaqlar
Ötüşməyib, söz inləyər, saz ağlar.
Doğmalarsız qış ah çəkər, yaz ağlar.
Gölümlə elimin ülfətinə bax.
Elin Göyçə gölü həsrətinə bax!*

Ayrı-ayrı poetik misraların məna və intonasiya siqlətinə baxaq. Orijinallığına, rəvanlığına, tərəvətinə, hərarətinə həssas olaq:

*Həyat sobasında ölüm qovurdun,
Göyçəli günləri göyə sovurdu.
İblisdən dərs olub, şeytandan fərman
Əcdadların ruhu çağırır məni.*

Poemada mənalı detalların sehrinə də şahid oluruq:

*“Qarla dolub sənə gedən yoxuşum”
“Dünyanı çaşdırır hayın yalanı”
“Erməni xisləti düzələn deyil”
“Köksümün dağında min həsrət bitər”
“Tamarziyam, qəm geymişən əyninə” – və s.*

Əlli ildən artıqdır ki, Mən Məhərrəmlə dostam, sirdaşam, bizim ruhumuzda, təbiətimizdə, dünyabaxışımızda bir yaxınlıq da var, estetik zövqümüzdə də bir eynilik var. Amma bu qədər vaxt ərzində o, bir dəfə də şeir yazmağı haqqında bir kəlmə də olsun söz deməyib, heç buna işarə də vurmayıb.

Amma bu dostumun gözlərindən, sözlərindən, onun yarıgizlədilmiş kədərinin nişanələrindən, dərin ruh hissiyatından, gülüşlərindən, məsum baxışlarından, zərif zarafatlarından,

poeziyaya olan ehtiraslı meylindən hiss edirdim ki, o, şeir yazmasa da, daxilən bir şair ömrü yaşayır, onun daxilində üstü örtülmüş bir şair naturası var: bu həqiqətə də bələd idim ki, şeiri, poeziyanı hərarətlə sevən bir adam çox-çox iddialı şairlərdən daha böyük şairdir. Axı bu da həqiqətdir ki, insan öz əzablarını gülüşlər altında da gizlədə bilir. Necə deyirlər:

*Soyuqdan od qopar, istidən soyuq
Bəzən baharda da rüzgar olarmış
Dərdi-sər tək elə göz yaşında yox,
Gülüş içində də izhar olarmış (A.Bədəlzadə)*

Məhərrəm Hüseynovun vətən məhəbbəti qətiyyəən fərdi xarakter daşımır, onun kədərli vətən həsrəti bir dar linza fokusunda sığışmış günəş şüalarını xatırladır, o, bu poemada ümumxalq iradəsini ifadə edir. XX əsr İspan filosofu Orteqanın müdrik sözlərini eşidək: “Biz nəyi seviriksə - elmi, qadını, vətənimizi – sevilən predmet bizim üçün zəruridir, biz onu özümüzün bir hissəsi, bir ünsürü kimi baxırıq. Beləliklə, bu sevgidə fərdiyyət genişlənir, məhəbbət predmeti predmetlə birləşdirir”. Buna görə də Orteqa məhəbbəti ilahi arxitektör adlandırır”.

Onu da deyim ki, Məhərrəmin bu poemasında həsrət duyğuları ilə bərabər haqqın bir zaman qələbə çalmasına da inam vardır. Şair deyir:

*Bir gün faş olacaq hayın hiyləsi
Boşa çıxmayacaq haqqın gülləsi.*

Onu da etiraf etməliyik ki, əsl istedadlar uzun zaman təbiət kimi öz qiymətli gövhərlərini gizlədir. O da var ki, belə

bir şairin də istedadını istedadsızlar, kəmfürsətlər gizlədir. Qara buludlar günəş şüaları gizlədən kimi. Amma sonradan qara buludlar dağılıb yox olur, günəş şüaları isə əbədi qalır.

Məhərrəm Hüseynovun bu lirik poemasını “Müsibət-namə” də adlandırmaq olar. Çünki burada bir tarixi dövrün müsibətləri əks olunmuşdur. Düzdür, əgər klassik poetikaya əsaslanaraq, bu gözəl əsəri heç bir məhdud janr çərçivəsinə sığdıрмаq olmaz. Bu şeirə “mərsiyə”, “qəsidə” də demək olar, lakin yenə də bu şeir qəsidə janrının bütün xarakter cizgilərini əhatə etmir. Biz XVIII əsr lirik poeziyasında Molla Vəli Vidadinin “Müsibətnaməsini (burada Şəki-Şirvan hakimi Hüseyn xan Müstaqın sərgüzəştləri təsvir olunur), Ağa Məsihin “Mərsiyəsini”, Mirzə Yusif Vidadinin Gürcü hökmdarı II İraklinin oğlu Levonun ölümü münasibətilə yazılmış “Müsibətnaməsini” oxuyarkən istedadlı ədəbiyyatşünas Araz Dadaşzadənin aşağıdakı fikirlərini həqiqət kimi qəbul etməliyik. O, yazır: “Tarixi mənzumələrdə şair hadisələrin iştirakçısı, müəyyən bir tərəfin müdafiəçisi rolunda çıxış edir. Məhz lirik şairin estetikasına uyğun hisslərə üstünlük verilir. (Bax: Araz Dadaşzadə XVIII əsr Azərbaycan lirikası. Bakı, 1980, səh.140) Bu mənada Məhərrəm Hüseynovun “Göyçə gölü” adlı lirik poemasını tarixi mənzumə, hətta “Müsibətnamə” adlandırmaqda da tərəddüd etmirəm. Axı ədəbi janrların sərhəddi konkret olaraq mütləq şəkildə müəyyənləşdirilibdir. Lap elə bədii ədəbiyyata verilən tərifi özünü də onun xüsusiyyətlərini tam əks etdirirmi? Axı bədii ədəbiyyat təkcə elə həyatın tam inikası deyil. V.Belinskinin dediyi kimi, həyatın təzədən ideala uyğun yaradılmışdır və Aristotelin doğru fikrinə görə, bədii ədəbiyyat (Aristoteldə, konkret olaraq poeziya) “bu belədir” əvəzinə “bu belə olmalıdır” fikri həqiqətə daha çox uyğundur. Məhərrəm

Hüseynovun əsərini şərti olaraq “Müsibətnamə” yaxud, qəsidə adlandırdığımız bu gözəl əsəri klassik “Müsibətnamə”lərdə olduğu kimi yalnız bir tarixi şəxsiyyətin, fərdin faciəsini təsvir etmir. Müəllif tarixin müəyyən bir kəsiyində böyük bir el-obanın faciəsini qələmə alır. Məhərrəmin bu əsəri XVIII əsr qəsidələrindən bir də onunla fərqlənir ki, burada göz yaşları içərisində ümid işıqları da görünür. Bu ümidlər qılgıncım şəklində olsa, hər halda işıqdır. O da var ki, “qılgıncımdan alov törəyən”, qatı duman pərdəsi arxasında yanan tonqalın işartıları görünən kimi! Bahar və payız fəsillərində aşib-daşan çaylar öz məcrasından çıxır, öz sahillərinin geniş bir sahəsini sulayır və sonra bu sahil vadisində gözəl çiçəklər də açır! Bu vətəndaş kədərinin içində düşmən vəhşiliyinə, erməni vandalizminə qarşı güclü bir ittiham, onlara qarşı ölüm sanksiyası vardır, burada ümumxalq qəzəbi poetik təsvirlə ümumiləşdirilmişdir.

Bu əsərdə güclü protest, güclü mübarizə pafosu vardır. Bu lirik poemada qara buludlar arasında özünü göstərən Günəş şüaları da, xalqın gücünə inam da vardır. Göz yaşlarının özü də bir ittiham formasıdır. Yalnız acizlik nişanəsi deyil, öz dərini, öz hüququnu qanmaq, nahaqla haqqı ayıra bilmək həssaslığının ifadəsidir, mübarizəyə hazır olmaq işarəsidir. Bu qəm, bu kö-nül üsyanı arsızlığa, laqeydliyə, vətəndaş ləyaqəti olmayanlara, yaltaqlara, qaltaqlara, düşmənlərlə ortaqlığa, qorxaqlığa qarşı güclü ittiham aktıdır. Televiziya kanallarındakı hırıltılara, gurultulara, mənasız qırılıtlara qarşı vətəndaş protestidir. Bu poemada bir təbiətin gözəllikləri fonunda həm müəllifin, həm də onun mənsub olduğu xalqın dərin estetik zövqü, gözəlliyi qiymətləndirmək, onu dərk edə bilmək faktıdır. Düşmən əlində dustaq olan bu torpaq böyük alimlər, şairlər, aşıqlar yetişdirmişdir. Bu da düşmənlərin gözünə tikən kimi batır. Bu mövzu

poemanın bütün səhifələrini əhatə edir. Müəllif demək istəyir ki, vətəndən gözəl, etibarlı sevgili, vətənə məhəbbətləri güclü eşq yoxdur.

“Poemanın” üslubunda oxucuda güclü estetik təsvir yara-
dır və bu forma sübut edir ki, klassik şeir formalarını, xalq şeir
nümunələrini unudaraq əllamə formalar axtarmaq, özgələri
yamsılaşmaq bu xalqa yaraşmır. Xalqın poetik, etik, estetik
əhəmələrinə göz yummaq olmaz. Bu əsərdə yarımçıq, boğazdan
yuxarı, nahəmvər söz və ifadə yoxdur. Elə sözlər, ifadələr quş
dimdiyində seçilib gətirilmiş buğda dənələrini xatırladır. Deyir-
lər ki, durnalar başqa ölkələrə köçəndə acı qəndalaş yarpaq-
larından qapanıb dilləri altına qoyurlar ki, qürbətdə vətənin
acısını da olsa dadsınlar. Məhərrəm öz doğulduğu torpağın acı
xatirələrini gen yarpaqlarına çevirir.

Ayrılıq böyük dərddir. Xalq bu ağrını öz bayatlarına belə
ifadə edib:

*Qızılgül olmayaydı,
Sarılab solmayaydı
Bir ayrılıq, bir ölüm,
Heç biri olmayaydı.*

Göründüyü kimi, bu bayatıda “ayrılıq” sözü “ölüm”
sözündən qabaq gəlir. Əslində ölümün özü də ayrılıqdır, özü də
əbədi ayrılıq. Bununla belə, əsərdə qol-qanad sındıran,
ümitsizliyə çağıran söz və ifadə yoxdur.

“Göyçə gölü” poemasında kədərlə ümidin, vətəndaşlıq
qürurunun canlı sintezi vardır. Göz yaşları ilə ümid işığı Günəş
şüalarının yağışıla, göylərin göz yaşları ilə toquşarkən yarat-
dığı qövsi-quzeh mənzərəsi yaranır. Ümid işıqlarının göz
yaşılıyla təmasından yaranan spektr əlvanlığı vardır!

Bu əsərin poetikasına gəldikdə onu deyə bilərəm ki, burada dilimizin bütün daxili, zahiri, fonetik və sintaktik məziyyətləri üzə çıxır. Əsərdə dili dolaşdıran, onun gözəlliklərinə xələl gətirən bir dənə də söz yoxdur. Əcaib-qəraib poetik fiqurlara rast gəlmirik. Elə bil ki, böyük bir faciənin tarixçəsini müdrik bir adam bizə söyləyir. Bu poemada telli sazın nəvası səslənir.

*Göyçə gölü, zaman bizə yağıdır,
Səndən ayrı şərbət, bal da ağıdır,
Nisgilindən dərd sinəmi dağıdır,
Qəlbimi od yaxır, gözlərimi nəm,
Didərginin fəryadı çox, bəxti kəm.*

Poemada bəzən bir misra böyük bir tarixi fakta hadisəyə işarə vurur, onu göz qabağına gətirir.

*Göyçə gölü, dünən kafir əl açdı,
Bu gün dönüb siyasətə bulaşdı,
Tariximin qarasına ulaşdı
Haykanuşla İvan ilqara gəldi
Səksən səkkizində il qara gəldi.*

Bu bənddə görün hansı tarixi hadisələrə işarə vurulur. Erməni daşnakları ilə, Heroftrat şöhrəti qazanmış M.Qorbaçovun mənfur siyasəti, ermənilərin çirkin siyasətə bulaşması, tariximizi inkar etməsi və çaqqal kimi bizim tariximizə böhtan atıb, çaqqal kimi ulaşması. Poemada çeşmə suları kimi axıb gedən poetik ifadələr, təşbeh və metaforalar, nidalar, xitablar, qafiyə sistemi alliterasiyalar, assonans və dissonansla müəllifin

həm estetik duyumunu, həm də filoloji – poetik diapazonunu təsdiq edir. Bəndlər musiqi, nəğmə lövhələrini xatırladır, bir sözlə burada əsl poeziya vardır!

Mən bu lirik poemanı demək olar ki, birməfəsə oxudum və elə o saatda qələmi əlimə götürüb bu gözəl poeziya nümunəsi haqqında öz düşüncələrimi ifadə etməyə çalışıram. Nə dedimsə, ürəkdən dedim, dostumun bu poetik manifestini fəxr-lə qarşıladım, sevindim və qətiyyətlə belə qərara gəldim ki, Məhərrəm müəllim kimi kövrək təbiətli insanın ruhu poeziyasız keçinə bilməz, bu ürək poeziyasız çırpına bilməz. Mən axırda onun poemasından aldığım təəssürlərə cavab olaraq, ürək sözlərimi şeirlə də demək istəyirəm. Bu şeir könüldən könülə axan əks-sədadır.

*Oxudum şeirini bir nəfəsə mən,
Düşdüm elə bil ki, bir qəfəsə mən.
Boğuldum, boğulan bir səs içində
Elə bil bir səyyar qəfəs içində
Gəzdim doğma yurdu bir qərib kimi
Yüz il əzab çəkən müztərib kimi.*

*Qəm bizə şərkdir ömür boyunca.
Sevinc dadar-doymaz, qəmsə doyunca
Dəm çəkə bilənə qəm də oynucaq,
Qəm çəkə bilənə qəm yaraşıqdır.*

*Könül rahatdımı meydən, məzədən?
Sevinc al, qəmi də salma nəzərdən
Həyatın mayası elə əzəldən,
Həmişə sevinclə qəm qarışıqdır.*

*Qayğı gündüzümüz, fikir gecəmiz
Qəmlər sarayında sevinc bir kəviz
Mərdin damarında qan coşğun dəniz,
Namərdin qanisa bircə qaşığıdır.*

*Dərdi var Günəşli bir gündüzün də
Dərdi var gün kimi gülən gözün də.
Türfə bir gözəlin qəmli üzündə,
Qəm gülə sarmaşan bir sarmaşıqdır.*

*Dünya da qəmlidir, küsmə dünyadan,
Qəm birgə doğuldu bizlə anadan.
Dünya qəm yoludur başdan-binadan,
Həyat həm vurhavur, həm barışıqdır.*

*Açıq havada da bağlı qapı var
İynənin ardınca gedən sapı var
Hər vaxtın suala öz cavabı var
Bizim dediyimiz boş danışıqdır.*

06.12.2015

“Kredo” qəzeti, 3 yanvar 2016-cı il

Əzizxan Tanrıverdi
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor

GÖYÇƏ GÖLÜ, GÖY GÖZÜNDƏ GÖZÜM VAR

Filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Məhərrəm Hüseynov nəşr etdirdiyi “Yazıcının dili və üslubu” (1981) “Romanın üslub zənginliyi” (1990), “Dil və poeziya” (2008), “Poetik frazeologiya” (2013) kimi sanballı mono-qrafiyalarına görə Azərbaycan filologiyasında kifayət qədər tanınıb, bir dilçi, tənqidçi kimi şöhrət qazanıb. Bu günlərdə çap etdirdiyi “Göyçə gölü” (2015) poeması isə onu bir şair kimi dəyərləndirməyə imkan verir...

İlk olaraq “Göyçə gölü” poemasının struktur-semantik yükü ilə bağlı bəzi məsələləri ümumiləşdirmək lazım gəlir:

– 296 bənddən ibarət (hər bəndi 5 misra olmaqla) “Göyçə gölü” əsəri irihəcmli lirik poemalardandır;

– poema formasına görə M.Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” əsəri ilə səsləşir. Bu, poemanın əvvəlində M.Şəhriyardan epiqraf kimi verilmiş “Yaxşılığı əlimizdən aldılar//Yaxşı bizi yaman günə saldılar” misralarında açıq-aydın şəkildə görünür;

– poemanın sonuncu bəndində verilmiş “Məhərrəmin Göyçə, Şorca kədəri” misrasının poetik semantikasını assosiativ olaraq iki fikri reallaşdırır: şairin əsl adı onun təxəllüsü kimi çıxış edir; sonuncu bənd möhürbənd statusundadır;

– xüsusi olaraq vurğulana bilər ki, poemanın müəllifi Azərbaycan şifahi və yazılı ədəbiyyatını, ümumən türk ədəbiyyatını nəinki linqvopoetik baxımdan tam mənimsəyib, hətta onu ruhunun bir parçasına çevirməyi bacarıb;

– 296 bəndin hər biri dil deyib ağlayır, hər biri qəmlə yoğrulmuş bayatıları, ağıları xatırladır. Bu mənada “poemanı həm də “Müsibətnamə” də adlandırmaq olar” – deyən A.Bədəlzadə haqlıdır;

– “Göyçə gölü” poemasını həyəcansız oxumaq mümkünsüzdür. Çünki onun hər misrası qəmlə, dərdlə yoğrulub, Vətən dərdi, Vətən həsrəti elə canlandırılıb ki, yatmış ruhları belə oyadır;

– poemada təkcə Göyçədən yox, ümumən Qərbi Azərbaycandan deportasiya olunanların (sonuncu deportasiya 1988-ci ildə reallaşdırılıb), qaçqın, didərgin həyatı yaşayanların obrazı sənətkarlıqla yaradılıb. Poemadakı qaçqın, didərgin obrazı ona görə təsirli, təbii və canlıdır ki, bu həyatı miskin şairin özü yaşayıb. Mənlərcə göyçəli kimi, onun da yurd-yuvası dağıdılıb, onun da ata-babalarının qəbirləri darmadağın edilib. Amma digər göyçəlilərdən fərqli olaraq onun həm də əlyazması şəklində olan bir sıra elmi əsərləri və zəngin kitabxanası Gədəbəydəki dayısı evində it-bata düşüb;

– Azərbaycan dilinin Göyçə şivəsinin şirinliyi poemanın hər bəndində müşahidə edilir;

– şair Məhərrəmin Göyçə sevgisi dəlicəsinə sevgidir, onun Göyçəsi tanrı sevgisindən qopan mələkdir, dağ qoynunda pəridir, ana təbiətin şah əsəridir...

“Göyçə gölü” poemasının poetik strukturundan bəhs edən Ağasən Bədəlzadə maraqlı bir açıqlama verir: “Göyçə gölü!” xitabı bütün bəndlərin başında təkrar olursa da (bütün bənd-

lərin yox, 296 bənddən 4-ü istisna olunmaqla – Ə.T.), mənalı, musiqi yaradan, təkrir kimi səslənir, bütün bəndləri bir-birinə ümumi ideya ilə bağlayan bir zəncir rolunu oynayır. Göyçə gölü gözlərimiz önündə bir vətən simvolu kimi obrazlaşır, heykəlləşir, leytmotiv funksiyası daşıyır, təəssüratlarımızı bir mərkəzdə ümumiləşdirir, güclü nəqərat rolunu oynayır” (Yaxşı ki, açıldı çeşmənin ağzı. Kredo qəzeti, 3 yanvar 2016-cı il). Müəllifin fikirləri bütün parametrlərinə görə elmi və inandırıcıdır. Amma 292 dəfə anafora kimi işlənmiş “Göyçə gölü” hidronimik vahidinə başqa bucaqlarda da yanaşmaq olar. Fikrimizcə, 292 bəndin hər birində semantik dinamikanın məhz “Göyçə gölü” hidronimi ilə başlanması onun tək-cə bir bənd deyil, ümumən poema daxilində məntiqi mərkəz funksiyasında çıxış etdiyini göstərir. Bu isə o deməkdir ki, şair “Göyçə gölü”nü ustalıqla kultlaşdırıb. Burada bir məqamdan yan keçmək olmur: “Dədə Qorqud” eposunda Qazan xan həm də su ilə soraqlaşaraq yurdundan bir xəbər öyrənmək istəyir:

“Çığnam-çığnam qayalardan çıxan su!.. Ordumın xəbərin bilürmisin, degil mana...” Su kultunu, suya olan sonsuz məhəbbəti ifadə edən bu misralar Məhərrəm Hüseynovun poeziyasında tam yeni formada təzahür edir:

*Göyçə gölü, möcüzəsən, düzü, sən,
Göyçəmin dünyaya baxan gözüsən,
Ələsgərin suya dönmüş sözüsən,
Səni Alı öydü, Ələsgər öydü,
Qarşında dahilər, dağlar baş əydi.*

Poemanın beşinci bəndində Dədə Qorqud və Göyçə dəniz obrazlarının məntiqi bağlılığının poetik şəkildə ifadəsi də diqqətdən yayınmır:

*Dədəm Qorqud “Göyçə dəngiz” deyibdir,
Adicə göl demək sənə , eyibdir,
Sahillərin dağdan zireh geyibdir,
Güneyi yamyaşıl, qardır quzeyi,
Göyçə nədir? – Təbiətin muzeyi.*

Həssas qəlbli şairin poetik təfəkküründən süzülmüş bu misralarda emosionallıq və ekspressivlik zəngin qafiyələr (deyibdir – eyibdir – geyibdir; quzeyi – muzeyi), metafora (sahillərin dağdan zireh geyibdir...), antiteza (Güneyi yamyaşıl, qardır quzeyi) və digər vasitələrlə yaradılıb. Bu bəndlə bağlı iki cəhəti vurğulamaq yerinə düşür: birinci misradakı “dəngiz” sözü “Dədə Qorqud” eposunda “dəniş” (Göyçə dəniş) şəklində işlənib; “Dədə Qorqud”dakı “dəniş” forması Azərbaycan dilinin Qərb şivələrində, o cümlədən Göyçə şivəsində eynilə mühafizə olunur.

Qeyd etdiyimiz kimi, poemada cəmi 4 bənd “Göyçə gölü” xitabı ilə başlanmır: bunlardan birincisi yuxarıda təqdim etdiyimiz bənddir; iki bənddə “Göyçə gölü” vahidi ilk ifadə kimi işlənməsə də, ona birbaşa işarə olunur: “Sən dağlar qoynunda çırpınan ürək”; “Ulu babam qoynunu yurd seçibdir”; bir bənddə isə Göyçə gölü hidroniminə deyil, Göyçə toponiminə işarə edilir. Göyçənin toponimik mənzərəsini, coğrafi koordinatlarını əks etdirən həmin bəndi eynilə təqdim edirik:

*Toxluca, Ağbulaq, Şorca, Ardanış,
Cil, Babacan, Pəmbək tarixə tanış,
Ağkilsə, Şişqaya, Məzrədən danış.
Allah, allah, bu yerlərdə ada bax!
Sözlərdəki doğmalığa, dada bax!*

Bəli, şair haqlıdır. Bu adların, bu sözlərin hər biri doğmadan doğmadır, ruhumuzun bir parçasıdır, adları çəkilən bu yurd yerlərimizin hər biri erməni daşnaklarının əlində əsir-yesirdir, hər biri zar-zar inildəyir... Şair “Ardanış” oykoniminin assosiativliyi ilə yaratdığı zəngin qafiyələrlə (Ardanış – tanış – danış), oxucusunu mübarizəyə, inildəyən yurd yerlərimizi azad etməyə səsləyir.

Şairin lirik “mən”i üçün iki səcdəgah, iki qiblə var: Kəbə və Göyçə. Bunlardan ikincisi, şairin içindədir, ruhundadır, bir an belə onu rahat buraxmır. Xəyalən Göyçəni gəzən, yuxularında Göyçənin ecazkar gözəlliyindən zövq alan şair üçün oyanmaq zülmə bərabərdir. Çünki oyandıqda dərqli ah çəkməkdən başqa bir çarəsi qalmır. “Səni yuxularda görməkdir peşəm//Oyananda bir dərqli ah çəkmişəm”. Bu dərdlər, bu ahlar burulğanında çapalayan şairin iki arzusu var: bunlardan birincisi, “Təbiətin muzeyi”, – deyə vəsf etdiyi, doğulub boya-başa çatdığı Göyçədə yaşamaqdır: “...Qucağında qovuşaydım elimlə//Danışaydım öz ləhcəmlə, dilimlə”; ikincisi isə heç yerdə yox, məhz Göyçə torpağında, ata-anası yatan yerdə uyumaqdır: “Son nəfəsdə xahişim var ölümdən//Atam, anam yatan yerdə haqlasın//O torpaqda məzar yeri saxlasın”. “Mən Göyçəsiz qaldım, Göyçə də mənsiz”, -deyən şairə görə, Göyçə mahalını türklərsiz qoyanlar tikan bitirən, düşdüyü torpağa ləkə gətirən qara keşişlərdir, nə iman, nə dini olan, xaçı itiləyib islamı biçən zalım ermənilər, qaniçən daşnaklar, bir də onlara arxa duran ruslardır:

*Göyçə gölü, el bəxti oyanmadı,
Qaniçənlər göydə haqqı anmadı,
Göyçənin əhvalına yanmadı,
Rus ilə hay qarşıma qoşa çıxdı,
Ədalət ayaqda, şər başa çıxdı.*

Şair bu tip bəndlərdə ermənilərin, həm də onların havadarları olan rusların iç üzünü açır, hətta onları kəskin ifadələrlə tənqid atəşinə tutmaqdan belə çəkinmir: erməniləri “acgöz gəlmə”, oğraş, şeytan, quduz, bayquş, qaniçən (...Acgöz gəlmə haramlıq divanəsi//Yetişəndə oğraşlıq zəmanəsi.., Hay qaniçən, hay müxənnət, hay asi!!!; rusları “müxənnət” (“Rusum”uz müxənnət, erməni zalım//Yaralı bir quşdur küskün xəyalım) adlandırır. Bəzən isə bu “birliyi”, bu, “qardaşlığı” simvollarla, metaforik-metonimik ifadələrlə qabardır: “Haykanuşla İvan ilqara gəldi//Səksən səkkizində il qara gəldi”; “Göyçə gölü, bulandım, qəm çağladı//Daşnak rus tufanı bizi haqladı...” Göyçə dərdindən zar-zar inildəyən şair həmin dövrdə, konkret desək, 1988-ci ildə Azərbaycan Respublikasından heç bir kömək gəlmədiyini, Ə.Vəzirov, A.Mütəllibov kimi siyasi xadimlərin seyirçi mövqe tutduğunu da obrazlı şəkildə canlandırır:

*Göyçə gölü, elim düşəndə dərdə,
Onların naləsi çatmadı mərdə,
Vəzir də, Ayaz da başqa hədə də
Demədi: “Göyçə də Vətəndir, Vətən”.
Çətində olmadı imdada yetən.*

“Göyçə gölü” kitabı böyük şəxsiyyətlərin ermənilər barədə dediyi sözlərlə başlanır: “Ermənilər dünyanın öz arvadlarını siyasi məqsədlər üçün istifadə edən ilk millətidir” (Karl Marks); “Ermənilər faydalı axmaqlardır” (Vladimir Lenin)... Şair isə erməni xarakterini, erməni xislətini son dərəcə ustalıqla, zərgər dəqiqliyi ilə canlandırma bilib: erməni qurddan yırtıcıdırsa, dovşandan fağırdır, bədxahdır, yaltaqdır, əzazildir, anasının əmcəyini kəsəndir:

*Göyçə gölü, həqiqəti yaxşı bil,
Erməni xisləti düzələn deyil,
Dünyaya yaltaqdır, türbə əzazil,
Qanqal kimi dörd tərəfə əsəndi,
Anasının əmcəyini kəsəndi.*

Poemanın onlarca bəndində Aşıq Alı, Aşıq Ələsgər kimi ustad sənət-karların adları hörmət və məhəbbətlə çəkilir. Bu da təsadüfi deyil. Çünki Göyçəni Aşıq Alısız, Aşıq Ələsgərsiz təsəvvürə belə gətirmək mümkün deyil. Burada bütün varlığı, ruhu ilə saza, söz sənətinə bağlı olan, ən əsası isə sözdən inci düzən Aşıq Ələsgəri öz ustadı hesab edən şairin bir bəndini xatırlatmaq yerinə düşür (haşiyə: professor Məhərrəm Hüseynov, bəlkə də, yeganə tədqiqatçıdır ki, Aşıq Ələsgərin şeirlərini əzbərdən bilir; M.Hüseynov Aşıq Ələsgərin şeir dili ilə bağlı yazdığı monoqrafiyanı çapa təqdim edib):

*Göyçə gölü, saz-söz səninin canındır,
Ələsgər şöhrətin, Alı şanıdır,
Uluların qəbri ər nişanıdır
Sözlər: “ərənləri yada sal” – deyir
Sədəfli saz: “Misri”, “Cəngi” çal – deyir.*

“Dədə Qorqud kitabı”nda yurdun talan edilməsi, yağmalanması Qazan xanın dilindən verilmiş parçada poetik şəkildə ifadə edilir: “...Səni yağı nerədən darımış, gözəl yurdum! Ağ ban evim dikilində yurdu qalmış... Qara mudbaq dikilində ocaq qalmış”. Bu motiv M.Hüseynovun lirik poemasında da müşahidə edilir, daha doğrusu, Qazan xanın dilindən verilmiş soylamaya şair sanki yeni nəfəs verib:

*Göyçə gölü, saf suların bulandı,
Yurd-yuvamız yağmalandı, talandı,
“Haq-divan var” – desən, vallah, yalandı,
Sədd çəkən olmadı şərin yoluna,
Qanlı qandal vuruldu haq qoluna.*

A.Bədəlzadə şairin dilini belə səciyyələndirir: “Məhərrəm Hüseynov bir filoloq, bir istedadlı dilçi alim kimi, sözlərin fonetik funksiyasına, nizamlı, biçimli sintaksisinə, ahəngdarlığına, sözlərin sırasına diqqətlə yanaşır, dili kəkələndirən, dolaşdıran söz və ifadələrdən, rebus qəlizliyindən qaçır, maksimum dərəcədə fikrin ekspressivliyinə əməl edir” (yuxarıda göstərilən mənbə). Biz isə deyirik ki, Məhərrəm Hüseynovun şeir dilindəki zənginlik və rəngarənglik, məna dərinliyi, poetik siqlət heç də onun bir filoloq, bir istedadlı dilçi alim olması ilə yox, məhz əsl şairliyi, coşqun təbiəti ilə bağlıdır. Təsadüfi deyil ki, M.Hüseynov bəzən hətta elmi üslubla yazdığı əsərlərində də bir yazıçı kimi çıxış edir: “Şeir misraları poetik rəng və mənası olan sözlə bəzənir. Şairin sözlə döyünən ürəyi hər yeni poetik tapıntılarla ilhama gəlir. Hər yeni söz şairin ömür və yaradıcılıq yollarının poetik naxışlarına çevrilir” (Sözün poetikası. Bakı, 2010, səh. 13). Professor M.Hüseynovun monoqrafiyasından götürdüyümüz bu cümlələrin hər biri obrazlıdır, poetik səslənir. Bu mənada ilk şeirlər kitabını (Göyçə gölü, 2015) ömrünün 71-ci baharında çap etdirmiş şair Məhərrəm haqq qazandırmaq olar.

“Göyçə gölü” poemasına linqvistik tənqid metodu prizmasından yanaşdıqda şairin dilindəki şirinlik və zənginlik aşığı-aydın şəkildə görünür. Bu mənada aşağıdakılara diqqət yetirək:

– poemadakı musiqililik, ahəngdarlıq və poetik mənə dərinliyi həm də assonans və alliterasiyalarla reallaşdırılıb: “Ağlaya-ağlaya ağlar qoydular” (a-a-a-a-a-a-a-a); “Göyçə gölü, göy gözündə gözüm var” (g-g-g-g-g). Sonuncu nümunədə “g” səsi ilə başlanan “Göyçə gölü” hidroniminin assosiativliyi ilə yaradılmış alliterasiyalar ümumən poeziyamız üçün səciyyəvidir: “Göyçə göyüm-göyüm göynədi getdi” (Zəlimxan Yaqub); “Göyçə gölü nə göyçəkdi, Ələsgərin Göyçəsində” (Ülvi Bünyadzadə);

– poemada zəngin qafiyələr qabarıqlığı ilə seçilir: əsdi-tələsdi-kəsdi; udduran-duran-quran; yağır-fağır-ağır; yatıbdır-batıbdır-qatıbdır...;

– anaforaların hər biri təbii qarşılanır: **Allah, allah**, bu yerlərdə ada bax!”; “**Göyçə** gölü, sənə ömrüm girovdu//**Göyçə** duyğularım oddu, alovdu”..;

– dilimizdəki frazeoloji vahidlərdən sənətkarlıqla istifadə olunub: ciyəri od tutmaq, ürəyi yanmaq (Ciyərim od tutur, ürəyim yanır), şərə düşmək (Şərə düşdü qədim Göyçə mahalı), ağzına su almaq (Üzü dönmüş, ağzına su almısan!)...;

– arxaizmlərdən məhz sintaktik mühitə, situasiyaya uyğun şəkildə işlədilmə diqqətçəkən məqamlardan hesab oluna bilər: yağ (Göyçə gölü, daşnak kinli yağdır); ün (Göyçə gölü, eşit fəryadı, ünü)...;

– şairin yaratdığı epitetlərin hər biri xüsusi poetik çəkiyə malikdir: gül hüsn, dönük dövrən...;

– ermənilərin xainliyi, yaltaqlığı və zalımlığı həm də metonimiyalar kontekstində canlandırılıb: “Yastıbaş əzəldən türkün düşməni”. Buradakı “yastıbaş” sözü məhz erməniləri işarələndirir;

– şairin poetik təfəkkürünün məhsulu olan çoxsaylı metaforalar poemanın bəzəyi kimi çıxış edir: “Sahillərin qardan biçər köynəyin; “Söndürülmüş ocaq ağlar, od ağlar”; “Oxşasın üzümü, dağların mehi”..;

– mübalığəsiz demək mümkündür ki, poema təşbehlərsiz təsəvvürə belə gəlmir: “Ləpən Ələsgərin misraları tək”; “İntizarın qılinc tək kəsir məni”; “Səf-səf qayaların durur ər kimi”...;

– “Bizə zəhər çatdı, şəkər ilana”; “Dünən quzu olan bu gün qurd oldu”; “Göyçə gölü, sən qalan, mən gedəri” kimi antitezalar poemanın bədii-estetik kamilliyini şərtləndirən detallar kimi görünür...

Dostum, qardaşım, həmkarım Məhərrəm bəy! Göyçə mahalını daşnak tör-töküntülərindən azad edəcəyimizi, orada yenidən yurd-yuva quracağımızı metaforik-metonimik bir dillə belə mənalandırırsan: “...Pətəkdən güc ilə qovulan arı//Gün gələr, üz tutar pətəyə sarı”. Bəli, haqlısan! Göyçə mahalı yenə türkcə danışacaq! Ərənlərimiz Göyçə mahalında yenə də at oynadacaq!!!

“Ədalət” qəzeti, 16 yanvar 2016-cı il

Mahirə Nağızı
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

BİR GÖLÜN DƏNİZ DƏRDİ

“Vətən sevgisi yeganə bənzərsiz insan duyğusudur ki, onu bölüşdürmək olmur, onu pay kimi xırdalamaq olmur.” Bu, “Göyçə gölü” poeması ilə ədəbiyyatımızda boy verən Məhərrəm Hüseynovun kitabında yazdığı fiirlərdən seçmədir. Bəri başdan qeyd edək ki, Azərbaycan filologiya elmində kifayət qədər ciddi alim kimi tanınaraq da qəbul edilən filologiya elmləri doktoru, professor Məhərrəm Hüseynov 10-dan artıq kitabın müəllifi olsa da “Göyçə gölü” onun ilk bədii ədəbiyyat nümunəsidir.

*Göyçə gölü, əlim səndən üzüldü,
Yığvalıma dağ-düyünlər düzüldü,
Sənsiz keçən bir an mənə yüz idli.
Səndən qaçaq ömrüm qəmə boyandı,
Ürəyimdə neçə həsrət oyandı.*

Bu, şairin təkə göyçəlilər deyil, dünyanın harasında olmasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı üçün nisgillərə rəmzinə çevrilən nadir təbiət hadisəsinin- Göyçə gölünün xəyali səyahətinə hazırlıqdır. Əlbəttə, şair formaca ustad Şəhriyarın məşhur “Heydərbabaya salam” poemasını nümunə seçib və məsuliyyətlə demək mümkündür ki, uğurlu bir sənət əsəri yarada bilib. Onu da xatırladaq ki, “Heydərbabaya salam” poeması “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetinin 1958-ci il 14 sentyabr sayında professor Həmid Məmmədzadənin “Şəhriyar

Təbrizi” adlı məqaləsi ilə Şimali Azərbaycana təqdim olundu. Bu tanışlıq daha sonra professor Qulamhüseyn Beqdeli tərəfindən davam etdirilir. Akademik M. Arif “Heydərbabaya salam” poeması ilə bağlı yazırdı: bu poemanın özəlliyi yalnız ana dilində yazılmasında deyil, onun əsas üstünlüyü mövzu və ideya ilə bədii forma, bədii ifadə tərzində nadir bir uyğunluq, çox müvəffəqiyyətli bir vəhdət yarada bilməsindədir. Akademikin fikirlərini birmənalı olaraq Məhərrəm Hüseynovun “Göyçə gölü” poemasına şamil etmək mümkündür.

Oxucularımıza bir daha xatırladaq ki, Göyçə gölü etnik azərbaycanlıların XX əsrin sonlarına- Ermənistan dövləti tərəfindən ölüm qorxusu altında tarixi vətənlərindən çıxarılan qədər soydaşlarımızın daimi yaşayış məskənlərindən biri olub. Onu da yada salaq ki, göl, Cənubi Qafqazda ən iri göllərdən biridir- dəniz səviyyəsindən 1926 metr yüksəklikdə yerləşən bu gölü nadir təbiət hadisəsi hesab edirlər.

*Toxluca, Ağbulaq, Şorca, Ardaniş,
Cil, Babacan, Pəmbək tarixə tanış,
Ağkilsə, Şişqaya, Məzrədən danış,
Allah, allah, bu yerlərdə ada bax!
Sözlərdəki doğmalığa, dada bax!*

Hə, doğmalığın yarada biləcəyi dadla səslənən bu adların düzümü ilə Məhərrəm Hüseynov Göyçə gölünün ətrafındakı topomonistik xəritəni təqdim edə bilər. Rusiyanın işğalına qədər İrəvan xanlığının tərkibində olan mahal, bolşevik Rusiyasının yaratdığı bolşevik Ermənistanında beş inzibati rayon arasında bölündü. Həmin bölünmələrdən sonra azərbaycanlılara qarşı etnosid siyasətinin yeni bir mərhələsi başladı, gürcü mütəfəkkiri

İlya Çavçavadzenin təbirincə desək, bu mahalda da “erməni alimləri və ağlayan daşlar” erası başladı- onlar toponimlərin erməniləşdirilməsini müəyyən fırıldaqlarla həyata keçirirdilər.

Xatırlatma üçün yada salaq ki, "Kitabi-Dədə Qorqud"da yer-yurd adlarının izi Göyçə gölü boyunca təqdim edilir: eposda Göyçə mahalı, Göyçə gölü, Ağlağan dağı, Aygır bulağı kimi toponimlərimiz azərbaycanlıların qədim yaddaşının və mədəniyyətinin silinməz izidir.

*Dədəm Qorqud “Göyçə dəngiz” deyibdir,
Adicə göl demək sənə, eyibdir,
Sahillərin dağdan zireh geyibdir,
Güneyi yamyaşıl, qardır quzeyi,
Göyçə nədir?- təbiətin muzeyi.*

Şair bir gölün dəniz dərdsini poeziyanın dili ilə, aydın ifadə edir, mənəvi itkilərin obrazını yaratmağa müvəffəq olur. Poemanın dili zəngin, bədii ifadə vasitələri cəlbedicidir. Oxucu poemanı oxuyub da Azərbaycanın zəngin mədəniyyət və mədəniyyət beşiyinə səyahət edir və sabaha ümidlə baxır, inanır ki, dedə-babalarımızın bu gün əsirlikdə qalan ellərinə oraların tam sahibi kimi dönməliyik:

*Göyçə gölü, haraylasan el gələr,
Şimşək çaxar, leysan yağar, sel gələr,
Qoymundan çəkilər qara kölgələr,
Nəfəs dərər Ağ Aşığın diyarı,
Aşıq Ələsgərin dustaq məzarı.*

“Bütöv Azərbaycan” qəzeti, 21-27 aprel 2016-cı il

GÖYÇƏ HƏSRƏTİNƏ HƏSRƏT QALAYDIM

(lirik poema)

Göyçə gölü,türkcə adın çox gözəl!
Qayan gövhər,qumun inci,daşın ləl,
Dalğaların “Gəl!”-çağırın min bir əl,
Həyatımda gah şirinsən, gah acı,
Həm dərdimsən,həm dərdimin əlacı,

Göyçə gölü,şeytan haya yaradı,
Tar-mar oldu türk nəfəsli yer adı,
Hər saxta ad gül sinənə yaradı,
“Göyçə” sədasını sevən olubsan.
Bir fərman,möhürlə “Sevan” olubsan.

Göyçə gölü,Kamo*¹ köhnə Kəvərdir*,
Ördəkli*,Əfəndi* artırdı dərdi,
Çubuqlu*da nə gördüsə gəbərdir,
Silib Basarkeçər* tarixi adı,
Sırıdılar sənə Vardenis* yadı.

Göyçə gölü,hirsindən cilov gəmir,
Nalə çəkdi Bıçlı*,Qışlaq*,Ağzıbir*,
Çənbərəyin* gah “Krasnı”,gah “Karmir”,
Bizə tuş eylədi rus acgöz qurdu,
Mənim torpağında hay dövlət qurdu.

Göyçə gölü,rəhm görmədi Rəhimkənd*,
Qırmızıkənd* qara geydi –min rəhmət,
Köhnəlməmiş xarabadır Təzəkənd*,
Daşkənd *,Başkənd* daşsız,başsız qoyuldu,
Paşakəndin* paşaları soyuldu.

Göyçə gölü,hay cinsində yox qürur,
Kilsə desə, yaxşı nə var uçurur,
Hoqqaları yalan tarix uydurur,
Ad sökənin əxlaqından nə qanaq?
Ağbulaq*-"Axpıyuraq",Dərə*-"Daranaq"!

Göyçə gölü,mənim olsa Darama*,
Bu dünyada cənnət,behişt arama,
Gül-çiçəyi məlhəmdir hər yarama,
Ağbulağın tayı varmı?Sal yada,
Özü boyda bir çələnkdir dünyada!

Göyçə gölü,geriyə bax bir anlıq,
Zülmət oldu Gözəldərə*,Qaranlıq*,
Bir yan Əliqırıq*,bir yanı Yanıq*,
Xaç yürüşü Mədinəni* yox etdi,
Kətəqıran* xaçın badına getdi.

Göyçə gölü,oban ünlü,ucalı,
Vəliağalı*,Hətəmxanlı*,Qulalı*,
Çamırlı*,Yarpızlı*,Qanlı*,Alçalı*,
Bir vaxt Çaxırlı*qənd,Nərimanlı* baldı,
El köçdü Tüstülü* tüstüsüz qaldı.

Göyçə gölü, niyə tökmür gözün yaş?
Niyə çökdü Böyük,Kiçik Dəlikdaş*?
Baş açmadı nəKərkibaş*,Kəsikbaş*,
Dəliqardaş* doğma üçün darıxan,
Harda qaldı Kosaməmməd*,Sarıxan*?

Göyçə gölü,sarsıldınmı lərzədən?
Nələr keçməyibdir başının üstədən?
Kəsibdir aranı qatı duman-çən,
Nə müddətdir elin aralanıbdır,
Subatan* od tutub,Göysu* yanıbdır.

Göyçə gölü,səndədir söz aləmi,
Göyçənin möhnəti,Göyçənin qəmi,
Ağkilsə* dahinin qadir qələmi,
Ələsgər dühası ellərə düşdü,
Göyçənin şöhrəti dillərə düşdü.

Göyçə gölü,səndə neçə sirr yatır?
Ələsgər qəbrində bir əsir yatır,
Ağyoxuş*dan qəm yeli əsir,yatır,
Bu sitəmə dözürmü Qayabaşı*?
Büküldü qaməti, əyildi başı.

Göyçə gölü,sənin dərdin çox dərin,
Canlı şahidisən qərinələrin,
Nə qədər qaçqınlıq görüb gözlərin,
Son ayrılıq cana üşütmə salır,
Babacanda* nə baba, nə can qalır.

Göyçə gölü,ötürürsən köksünü,
Ürəyi saxtalar qımışır süni,
Yada hiddət verir Küzəcik* ünü,
Nərədüz*ün nərsiz,Ağqala* ağdır?
Bu necə sitəmdir ,bu necə dağdır?

Göyçə gölü,anırsanmı Alını?
Taptalanmış məzarının halını,
Miras qoydu qızıl sözün balını,
Həsrətdən Qızılvəng* alışıb yanır,
Sitəmdən Əyriyəng* küskün dayanır.

Göyçə gölü,həsrət bağrımı dəldi,
Qoşabulaq* min Zəməmə bədəldi,
Gödəkbulağ* ın da dili gödəldi,
Qoturbulağa* çirk ziyilli haydan²,
Ağbulağa ağılıq günəşdən,aydan.

Göyçə gölü,Dərə*nin bəxti yatmış,
Babacan* sevincin daşını atmış,
Cil* tutqun,Ardanış* qaşını çatmış,
Pəmbək* düşməz pəmbəklinin dilindən,
Uçdu yuvasından,köçdü elindən.

Göyçə gölü,gülüstanı qar aldı,
Sərt rüzgardan Sarıyaqub* saraldı,
İmansızdan Qaraiman* qaraldı,
Güzar edən gündən bura quduzlar,
İnəkdağı* örüşündə donuzlar.

Göyçə gölü,sənsiz qaynayıb daşdım,
Zeynal*dan da xiffət çəkib,söz açdım,
Hacımuğan* ilə bağırbadaşdım,
Hönkürən dalğalar gəlir dərindən,
Keçir güllə kimi min bir yerimdən.

Göyçə gölü,həyat eşqin qaynayır,
Gölkəndin* gölündə ilan oynayır,
Quyukəndin* quyusunda ot,çayır,
Damla dərdin ürəyimdə bir dəniz,
Bu dərd hər əzizdən daha da əziz!

Göyçə gölü,od baxışlı Zod* hanı?
Rəşadəti mat qoymuşdu cahanı,
Persoy³ gəlib yetişdirdi “Ah!” anı,
Gərdişin fərmanı ürək inlədir,
Güc xaçın,xaç hayın tərifindədir.

Göyçə gölü,el-obanla qoşa dur,
Bala Məzrə*,Böyük Məzrə* qoşadır,
Hayıf,gül qoynunda mərəz yaşadır,
Qəlb demir:”Məzrədən əlim üzülmüş”
Vaxt gələr, hay gedər suyu süzölmüş.

Göyçə gölü,xoşbəxt idi obalar,
Gur yanardı halal ocaq,sobalar,
Səxavətdən kəm olmamış babalar,
Göyçəmizdə qızıl tacdır Zərzibil*,
Zərzibildə zər əl çirki,zər zibil.

Göyçə gölü,hürüşür it yosunlu,
Dili ağ yalanlı,qara oyunlu,
Mənim tariximdir Qaraqoyunlu*,
Həsərət seli mənim gözüm yaşında,
Közü ürəyimdə,tüstü başımda.

Göyçə gölü,hay gəldisə,haqq qaça,
Harda əyri görür,harda bir haça,
Anır babasını,bənzədir xaça,
Kilsə görsən, yozumuna düz yol aç,
Alban izi Sətənəxaç*,Zolaxaç*.

Göyçə gölü,qəbul etsən səyləri,
Şimşək yaxar Şişqayada* göyləri,
Erməninin dost görünmə səyləri
Bir maskadır,tanı bu dələduzu,
Gah yırtıcı qurddur,gah məsum quzu.

Göyçə gölü,sənə zəqqum yağalı,
Zağasından üz çevirdi Zağalı*,
Göyçə heçdir Poğos,Petros ağalı,
Xəyanətin astar üzü hay andır,
Şərəfsiz ölümə layiq olandır!

Göyçə gölü,hayın başında hava,
Elə ki, tərpendi ,bulandı hava,
Mərəzi torpaqdır,əməli dava,
Kilsədən aldığı zəhəri səpdi,
Canəhmədin* canı Əhmədi təpdi.

Göyçə gölü,batmayımmı yasa mən,
Rəzillərə taptaq oldu Kəsəmən*,
Dərd böyükdür,qoy söyləyim kəsə mən:
Dəyişdi zəmanə ,döndü qərinə,
Dözmədi taleyin zərbələrinə.

Göyçə gölü,bir söz desəm yeridi,
Hay yalanı ayaq tutdu, yeridi,
Ulu Göyçə cənnət məkan yer idi,
Həm Aşağı Şorca*,Yuxarı Şorca*,
Yada peşkaş oldu,düşmədi borca.

Göyçə gölü,hayın tərpendi qurdu,
Göyərçinli* göyərçini uçurdu,
Didərginlər hara gəldi uçurdu,
Kim inanıb haylara bel bağladı,
Göyərçin tək “Vətən!”-deyib ağladı.

Göyçə gölü,könlüm səndən rəy istər,
Haqqıxılı*nın haq xətrinə dəydilər,
Arxalılar Poladı* da əydilər,
Çaltəpə*nin çal təpəsi çapıldı,
Cıvıxlın* da el dərdinə qapıldı.

Göyçə gölü,düzgün anla ,yaxşı qan,
Türk nəfəsi kəsilibdir Salah*dan,
Necə də beynimə sıçramasın qan,
Xəyala çevrilmiş həqiqətdimi?
Çaykənd*dən ayrılıq əydi qəddimi.

Göyçə gölü,necə çəkim acımı?
Murğuz* da itirdi zirvə tacını,
Gölkənd*də ağaclar yoldu saçını,
Quduz Bəryabad*da qan-qada saldı,
Əmirxeyir* qara köynəkdə qaldı.

Göyçə gölü,düzdə yalan əkildi,
Həqiqət dilindən dara çəkildi,
Qaraqaya*na da qara çəkildi,
İndi Yanıqpəyə* qaldı davarsız,
Ora donuz saldı Vartazar arsız.

Göyçə gölü,ürək qızdırma haya,
Havadar yel verir bu əqli zaya,
Necə tab gətirsin Alaçıqqaya*,
Ağkilsə* zar oldu qara keşişdən,
Alban xaçı utandı bu şər işdən.

Göyçə gölü,qapımızı döydü şər,
Havadarı insan deyil,hay bəşər,
Hayın qazanında ASALA⁴ bişər,
Beşiyimdə şəhid qəbri ,ölüm var,
Cəllad caynağöndə Göyçə gölüm var.

Göyçə gölü,ürəyin çox açıqdı,
Siqa*⁵ gəldi,balığın yoxa çıxdı,
Qul gəlmələr Göyçədə koxa çıxdı,
Tayqulağın⁶ min şəri,min xətası,
Ağciyərin dalında xaç atası.

Göyçə gölü,qan ağladı bulaqlar,
Şaqqalandı türk pöhrəli budaqlar,
Suyun üçün yanır təşnə dodaqlar,
Yaranıb ki,"Qnçaq⁷","Daşnak⁸","ASALA,
Qanlı əldən türk sinəsi yas ala.

Göyçə gölü,süzgün gözlərin yaşlı,
Bu necə sitəmdi,necə təlaşdı?
Gizli üşütmələr ləpəndə aşdı,
Vazgen qəbirqazan,kəfəntikəndi,
Dözüm yoxa çıxdı,səbrim tükəndi.

Göyçə gölü,zəmanə baş-ayaqdır,
Erməni sevgisi gör nə sayaqdır?
Moskva arxadır,Tehran dayaqdır,
Sinəsində rusun bəxşeyş yarağı,
Süfrəsində farsın halal arağı.

Göyçə gölü,yuvama şər calandı,
Elim perik düşdü,varım talandı,
Göyçə kimi ürək də parçalandı,
Göylərindən qar havası çəkilmir,
Torpağında ümid dəni əkilmir.

Göyçə gölü,adından at "göl"ü sən,
Göyçəlinin solmayan göy gülüsən,
Bal dadan təcnisin şirin dilisən,
Söz ahəngi şırıltında rəqs edir,
Nur çələngin behişt rəngi əks edir.

Göyçə gölü,düşdün alova,qora,
Xainlər güvənir arxaya, zora,
Özü düşməyincə hördüyü tora,
Duya bilməyəcək hay xislətini,
Yuya bilməyəcək cinayətini.

Göyçə gölü,nuru zülmət edən kim?
Kilsə cani ,nə cəza var,nə hakim,
Heç bilmədin gələn kimdir,gedən kim?
Gələn qan düşməni,köçən el oldu,
Fikrim dalğalandı,gözüm sel oldu.

Göyçə gölü,səndə qəlbim isindi,
Ləpəndə elimin sevinci dindi,
Əlindən iblislər cam alır indi,
Göyçə,hayıf,qurumsaqla görüşdü,
Ayrılıq salsa da,sonu görüşdü.

Göyçə gölü,ləkələndin,nə işdi?
Haramzada halallıqla əyişdi,
Məşhər gəldi,elin halı dəyişdi,
Göyçə taleyində şimşəklər çaxır,
Dərd varmı yuvasız qalmaqdan ağır?

Göyçə gölü,itə saydıq tazını,
Mənim çoxlarımdan tapdı azını,
Çırpışdırıb həbəşlərdən yazını⁹,
“Ocaq” yazan¹⁰ çırmaladı qolunu,
Davam etdi Anahitin¹¹ yolunu.

Göyçə gölü,qoymadın bir qadağa,
Məhkum oldun Varazdatdan yamağa,
Yamaq, oldu Göyçəmizdə tam ağa,
Haykanuşun rusla sazsa arası,
Sağalarmı vətənimin yarası?!

Göyçə gölü,bələd ol hay geninə,
Qırğın,talan yaraşıqdır dininə,
Yaltaqlıq maskadır qəlbin kininə,
Şirin dil keçməsə, açılır ağış,
Nə çoxdur Siranuş,Haykanuş,Anuş.

Göyçə gölü,nahaq qanlar görübsən,
Ətrafında dağdan çəpər hörübsən,
Nə yazıq ki,öz yerində qəribəsən,
Göy köksündə haylar saldı hay-həşir,
Ələsgər yurdunda ilan mələşir.

Göyçə gölü,hay yolunu azandı,
Qəlbədən xain ,ayaq altı qazandı,
Hap-gopu bol,boş qaynayan qazandı,
Yaxşı tanı kəsikqulaq paşanı¹²,
Al qan üçün köpüklənib daşanı.

Göyçə gölü,sənsiz mən də hədərəm,
Ürəyim dərd yeyir,ciyərim vərəm,
Bələdəm vəfana, heç vaxt demərəm:
“Məndən üz döndərib Arama döndün!”
Qanı kəsilməyən yarama döndün.

Göyçə gölü, kirpiklərin nəmlidir,
Ram etdiyən könül dünyam qəmlidir,
El güldürən sazım sarı simlidir,
Dərdə bir bax , qızınanlar istimə
Tüstü olub yeridilər üstümə.

Göyçə gölü, ömrün payızı keçir,
Dünyandan gələnlər dünyadan köçür,
Çiçəklərin çiskinlərdən şəh içir,
Tikən yoxdur sənin sözdən donunu,
Ələsgər görmədi küskün sonunu.

Göyçə gölü, düzdür əhdim, ilqarım,
Nisgilindən ərsə çatır ah-zarım,
Sən anda qoynuna düşsə güzərim,
Ürəkdə çırpınış, həyəcan, təlaş,
Doğma məzarlığa gedərdim birbaş.

Göyçə gölü, su dilində giley var,
İntizar baxışın eli soraqlar,
Vidənindən üz çevirdi dığalar¹³,
Baş qovğasız deyil, ürək zədəsiz,
Urcah olduq zülmə vaxtsiz-vədəsiz.

Göyçə gölü, hündəvərin çisək-çən,
Elin uzaq , içindəki qan içən,
Göyçəlilər sevinc əkib qəm biçən,
Kaş hicrindən sızan yara olmasın,
Aramızda bir də ara olmasın.

Göyçə gölü,şimal qərər Eylədi,
Kölələri bizə taraz Eylədi,
Ayrılıqla səni Araz Eylədi,
Başa çəkdi xəyanətkar nankoru,
Hayın fitnəsindən özünü qoru.

Göyçə gölü,el piyada,hay atlı,
Yabı görməyənlər Qırat oynatdı,
Papaqsız papağı göylərə atdı,
Bir şeytandır geyib mömin əbası,
Qanlı köynək köhnəlməyən libası.

Göyçə gölü,bir işvəkar gözəlsən,
Dağlar zirvəsində gövhərsən,ləlsən,
Yazdan cüda düşmüş qəmli xəzəlsən,
Sızlar mənə həsrət qəlbin,əminəm,
Neçə ki canımda can var,səninəm.

Göyçə gölü,sən kağızım,qələmim,
Yazdıqca qurtarmaz möhətim,qəmənim,
Göyçə sahilinə həsrətdir gəmənim,
Göyçə pətəyində zəhər arısı,
Gözümün kökündə vətən sarısı!

Göyçə gölü,sən ruhumun simsarı,
Səsin qəmli,qəm sazımda sim sarı,
Qəmli səsin gəlməsə səsim sarı,
Qoşul buludlara ,ağla doyunca,
Dağla ürəyimi,dağla doyunca!

Göyçə gölü,gözlərin gül baxışlı,
Qışın qarlı,ilk baharın yağışlı,
Ələsgər sözündən dağlar naxışlı,
Sənə sonsuz eşqin küləsiyəm mən,
Ölsəm də yolunda öləsiyəm mən.

Göyçə gölü,lallar sözümlə kəsdi,
Sənin yollarından izimi kəsdi,
Göyçə gözlərindən gözümlə kəsdi,
Türkün torpağına həsəd çəkənlər,
Yuvamın yoluna min sədd çəkənlər.

Göyçə gölü,boran-qara düşübsən,
Elin qaçqın ,özün dara düşübsən,
Kilsənin əliylə tora düşübsən,
Suyun ayrılıqdan coşan göz yaşı,
Dirəkdaş¹⁴ hicranın tək məzar daşı.

Göyçə gölü,mən oduna qalandım,
Suyun kimi dərdlə axdım,bulandım,
Xəyalımda hər küncünü dolandım,
Səndən ayrılığım qocaltdı məni,
Sənə vurğunluğum ucaltdı məni.

Göyçə gölü,keçdi gümanlı çağlar,
Riyakar gəlişi-dumanlı çağlar,
Göyçə həsrətlərim-hicranlı çağlar,
Məzarım üstündə gül-çiçək bitər,
Sənin torpağına gömülsəm əgər.

Göyçə gölü, bir dəryadır kədərin,
Ayrılıq selinin girdabı dərin,
Haçan ağaracaq qara günlərin?
Füsrət düşə qan udduraq qansıza,
Ürəksizin ürəyindən qan sıza.

Göyçə gölü-dağla suyun ülfəti,
Göy gözünə gözlərimin heyrəti,
Gözəlliyin gözdən saldı qürbəti,
Səmadan biçilib o mavi köynək,
Dağların qoynunda açan göy çiçək.

Göyçə gölü,dalğan qara bağladı,
Dağın ağı dedi,suyun ağladı,
Dağlar çəkən yağı yenə dağladı,
Göyçəyə qan düşdü,qada ələndi,
Nimdaş köhnəlmədi,hey təzələndi.

Göyçə gölü,bəddir hayın hər üzü,
Ölüm saçır zəhər üzü,şər üzü,
Belə dəyyüs görübsənmi,Yer üzü?
Qonduğu yad yerdə bitir,köklənir,
Yerliyə xəyanət üstə köklənir.

Göyçə gölü,bu ki vaxtsız əcəldi?
Tay-tuşlarım cavan ikən qocaldı,
Qara torpaq çoxlarından bac aldı,
Sözümə baxmayır göz yaşım mınım,
Göyçə təlaşdır təlaşım mənim.

Göyçə gölü, gözüm səni axtarır,
Gözlərində naz-qəməni axtarır,
Yox etməyə duman-çəni axtarır,
Görmək istəyirəm,görə bilmirəm,
Təzədən könlümə hörə bilmirəm.

Göyçə gölü,necə alım könlünü?
Başa düşmək olar elsiz günlünü,
Ələsgər şöhrətli,Alı ünlünü,
Hər xatirən Ağrıdan da ağrıdı,
Şirin xoşbəxtlikdi,dərin ağrıdı.

Göyçə gölü,sən anamın laylası,
Geyinibsən əyninə qəm libası,
Ağırdir el yası,vətənin yası,
Başbilənlərinin vəfası heçdi,
Canından keçmədi,vətəndən keçdi.

Göyçə gölü,üzün göyə aynadır,
Sənin sevgin al qanımlı qaynadır,
Şimşək olub xəyalımı oynadır,
Qovğalar,qırğınlar içində vətən,
Hayıma gələn yox,hoyuma yetən.

Göyçə gölü,suyunun naz vaxtları,
Səndə keçən ömrümün yaz vaxtları,
Tez ötüşdü,yetdi ayaz vaxtları,
Göyçəli günləri anım doyunca,
Qoy cızdığım çixsın,yanımlı doyunca.

Göyçə gölü, suyun niyə durulmur?
Məşhər yetib, haq divanı qurulmur,
Buynuzlunun buynuzları qırılmaz,
Hay xisləti quyruq bular hər dinə,
Varmı əlac ermənilik dərdinə?

Göyçə gölü, bu söz tərpe dir məni:
Ardanışda kama yetir erməni,
Necə də boğmasın bu qəhər məni?
Türkün Göyçəsində hay çirkin ləkə,
Allah qarğışıdır bu bizə, bəlkə?

Göyçə gölü, yanağında göz yaşı,
Ağmanqanın¹⁵ əmmaməli ağ başı,
Qızıl qumlar min xəzinə daş-qaş,
Nərgizli güneysən, qarlı quzeysən,
Göylərin altında açıq muzeysən.

Göyçə gölü, səndən gedən uduzdu,
Sənə gələn dişi qanlı quduzdu,
Ara vuran xaç yönlü dələduzdu,
Kim siləcək bu tarixi günahı?
Hara gedir ömrümüzün sabahı?

Göyçə gölü, ey könlümün həyanı,
Hönkürsən döyə-döyə qayanı,
Unamadıq qanlı fələk sayanı,
Bu sitəmdən odlar görür gözümüz,
Doluxmuş gözlərdə sönür közümüz.

Göyçə gölü,əlim yatmır qələmə,
Göl sevincim döndü ümman ələmə,
Dizim dözmür Göyçə qəmli şələmə,
Boğulduq bəduğur yel arasında,
Qalmışıq tufanla sel arasında.

Göyçə gölü,göz yaşımdan bulandın,
Xiffət olub ürəyimə calandın,
Ayrı düşdük,yalan imiş yol andın,
Yurd-yuvama kimlər köçür,görəsən?
Saf suyundan kimlər içir,görəsən?

Göyçə gölü,dağlarımın şeirisən,
Təbiətin səxavəti,xeyrisən,
Tutma heç vaxt qamətini əyri sən,
Vüqarın var tarixlərdə qalası,
Alınmazdır Göyçənin söz qalası.

Göyçə gölü,gəl sinəmdə yuva qur,
Suyunda şölə var,dağında qürur,
Adın olan yerdə nəbzim bərk vurur,
Həsərin qəlbimdə qanlı yaradır,
Biganəlik Göyçəsizlik yaradır.

Göyçə gölü,şərə düşdün sən əsir,
Getmirsən gözümdən, ürəyim əsir,
Nə qəribə hikmət,nə qəribə sirr?
Yuxularda sənsiz keçən gün olmur,
Oyanıram,əfsus,yuxum çin olmur.

Göyçə gölü,sevgi suyun,yar adan,
Səni görən şəfa tapar yaradan,
Kəşidirə yolumuzu Yaradan,
Göyçə ülfətinə,ülfətdən paya,
Tanrı bilir,ömür çata,çatmaya!

Göyçə gölü,Sumbat¹⁶ Babəkə ilan,
Yefrem¹⁷ Səttarxanı arxadan vuran,
Bağramyanlar¹⁸ Həzimizə tor quran,
Varmı bir başbilən bunu anası?
Xaç çəkəndir gəlmi,qızı,anası!

Göyçə gölü,mən boynuna sarmaşıq,
Könlündə eşqim var,gözün gur işıq,
Təbəssümün yerə-göyə yaraşıq,
Bəxt çırağım sənsiz necə sönməsin?
Ürəyim bərkiyib daşa dönməsin?!

Göyçə gölü,gözüm qan-yaşla doldu,
Açmadı diləyim, qönçədə soldu,
Üzümə qapanan darıxan yoldu,
Yıxıla ev yıxan,yollar açıla,
Sənsiz kilidlənmiş qollar açıla.

Göyçə gölü,üzü döndü zamanın,
Meydan aldı,üzü güldü yamanın,
Gözündən kin,dişindən qan damanın,
Həmişə nankordur türkə hay yağı,
Tətikdən çəilmir murdar barmağı.

Göyçə gölü,dərdim sinəmi oydu,
Həsərin qəlbimi nə günə qoydu?
Üzüm gözlərimin yaşından doydu,
Gül açmadı Göyçəmizin diləyi,
Qan ağladı odu,suyu,küləyi.

Göyçə gölü,uçdu qaçqın yuvası,
Alınmadı yapalağın havası,
Bəd mərəzdir hayın torpaq davası,
Şər tayfa böhtandan bir yaraq aldı,
Göyçə sinəsində bir yara qaldı.

Göyçə gölü,mavi sinən sərindi,
Sahilində at oynadır şər indi,
Göy köksünü ASALA-ya gər indi,
Qoyma xain kin-küdurət oyada,
Füsrət vermə əli qanlı o yada.

Göyçə gölü, saf büllurdur göy yaxan,
Ülvi eşqim saf suyunda hey axan,
Göyçəlidir sənə hiyləsiz baxan,
Xiffətindən bir sümük, bir dəriyəm,
Taleyimdir,həsərinədən əriyəm.

Göyçə gölü,nəbzim sənsiz səngiyir,
Havan yoxdur,sinəm yaman tənkiyir,
Buranı var,görüşümüz ləngiyir,
Səni anıb kövrəlməzmi sözlərim?
Xəyal edib doluxmazmı gözlərim?

Göyçə gölü,ədalət yox divanda,
Qızısdırır Con Kerri də,İvan da,
ASALA-sı Suriyada,Livanda,
Parij çubuğundan özünü qoru,
Çubuqla başlanır erməni xoru.

Göyçə gölü,adın tacdır adıma,
Çal-çağırılı çağlar düşür yadıma,
Ayrılan,ağartın yetmir dadıma,
Göyçə getdi,sındı vətən dirəyim,
Bilirsənmi nələr çəkir ürəyim?

Göyçə gölü,zaman ürək yaxandı,
Oğru olan ya sultandı,ya xandı,
Pisliyini başımıza qaxandı,
Dünya batıb cəhalətə,qəflətə,
Göyçəsizlər necə dözsün həsrətə?

Göyçə gölü,gərdiş vurdu badalaq,
Rus əliylə türk elinə hay calaq,
Gülüstanım solub oldu ot-alaq,
Sığınıb kölgəyə, türkə tor hörür,
Uzağa yalmanır,qonşuya hürür.

Göyçə gölü,seyr et ara qatanı,
Əfv eləmə min günaha batanı,
Onun-bunun kölgəsində yatanı,
Hikkəsi dünyaya sığmayan quldur
İpi yad əlində olan bir quldur.

Göyçə gölü-dağlarımın dayağı,
Sahilinə dirənibdir ayağı,
Naz satırsan qəməzəli qız sayağı,
Göyçə qübarına nurlu sabahsan,
Söz-söhbət ətirli bir qibləgahsan.

Göyçə gölü,yetən varmı imdada?
Azğın,quzğun səndə saldı qan-qada,
Bu nə gündür Göyçə qalıb arxada?
Səndə çiçək açdım,sola bilmədim,
Həmdəm oldum,həmqəm ola bilmədim.

Göyçə gölü,bəxtin üzü dönübdü,
Xaç yelindən od-ocağın sönübdü,
Nur qəlbinə hay zülməti enibdi,
Bu gün keçmək olmur açdığım izdən,
Əl çəkmək olarmı dünənimizdən?

Göyçə gölü,gürzə bilir işini,
Əqrəb tərək edərmi öz vərdişini?
Həm sığındı,həm qıcadı dişini,
Vətən itirənin dərdinə bələn,
Önə keçdi arxa qapıdan gələn.

Göyçə gölü,şər dönməyib yolundan,
Nifrət sağındandır,qəzəb solundan,
Ayağından çəkər,tutmaz qolundan,
Canavarın kölgəsində tülküdür,
Gizli-gizli çəm izləyir, qan güdür.

Göyçə gölü,hay gülüşü saxtadır,
Mərhmətsiz daş ürəyi taxtadır,
Vıdan sönük,qəlbi-ruhu axtadır,
Bəd üzünə qonan maska gülüşün,
Rənginə aldanma,tərsinə düşün.

Göyçə gölü,hay barədə müxtəsər:
Həm kəmfürsət,həm dəngəsər,gıcbəsər,
Dil böhtan üyüdər, əli cib kəsər,
Yüz sifətə, min qılığa girəndi,
Xəlvət-aşkar yaltaq dığa girəndi.

Göyçə gölü,nə yoxdur hay canında?
Fitnə damarında,fəsad qanında,
Üz qaradır insanlığın yanında,
Türk şərəfi qibtəsində boğulub,
Səbəbi var:Anahitdəm doğulub.

Göyçə gölü,göydən od-alov yağdır,
Bu necə sitəmdir,bu necə dağdır?
Dağım getdi,dağlı ürəyim dağdır,
Elə ki qapını gədalar açdı,
Dağlar sinəsinə yaralar saçdı.

Göyçə gölü,azğın aşdı həddini,
Eyninə almadı Tanrını,dini,
Bu rəzalət əydi elin qəddini,
Yad torpağa ehtirasdır bu xislət,
Babasından bir mirasdır bu xislət.

Göyçə gölü,gözüm səndən doymadı,
Qan ağlayan sözüm səndən doymadı,
Ruhum yandı,közüm səndən doymadı,
Möcüzədir dağım-daşın sərgisi,
Dağların dumanı,dərənin sisi.

Göyçə gölü,buludlarla axaydım,
Zirvələrdən gül qoynuna baxaydım,
Gürzələrin başı üstə çaxaydım,
Gürzə niyyətində türkə fitnə var,
Yaxınları uzaq salıb fitnəkar!

Göyçə gölü,tuş oldun ki qansıza,
Ürəyin yarıla,bağrın qan sızı,
Sitəm ola soyadında “yan”sıza,
Anahİtdən olan öz işrətində,
Neçə qat üzü var hər sifətində.

Göyçə gölü,kaş ləpənə bələnim,
Xəzəl olub sahilinə ələnim,
Yoxdur sənə nə gedənim,gələnim,
Könlümün şüşəsi daşına dəydi,
Dərdin ürəyimin başına dəydi!

Göyçə gölü,iyrən yal yarışından,
Quduza yoluxub körpə yaşından,
“Dənizdən-dənizə”¹⁹ çıxmaz başından,
Andla dilə tutub baş piyləyəndir,
Şərlə tora salıb car eyləyəndir.

Göyçə gölü,qəlbim bir göynər yara,
Sözmü var deyəsən vicdanı kara?
Dağ çəkilir neçə ” qərrib” məzara,
Əziz ruhlar bunu çətin unuda,
Əbədi yuxuda,dərin yuxuda.

Göyçə gölü,düşdüm yangın içinə,
Əlim çatmır bəyaz ləpə saçına,
Qoşulaydım durnaların köçünə,
Qapadılmış yollarını aşaydım,
Qonub sularına mən də coşaydım.

Göyçə gölü,əqrəb bizdən qan aldı,
Səndən köçmək qapımıza yan aldı,
Bu ayrılıq neçə-neçə can aldı,
Yağdırsaq da hay iblisə lənəti,
Qoruya bilmədik biz əmanəti.

Göyçə gölü,şər içində batanlar,
Göyçənin dadına ağu qatanlar,
Türkün qarasınca çirkab atanlar,
Sığındı özgənin tikdiyi dona,
Zəhərli xülyası yetmədi sona.

Göyçə gölü! Dilim yanır deyəndə,
Mələksən qüdrətdən mavi geyəndə,
Göy gözünə yad baxışı dəyəndə,
Vətənin öcünə fürsət alaydım,
Göyçə həsrətinə həsrət qalaydım!

Göyçə gölü,çıxmır yaddan əzəlim,
Sənsizlikdə tez yetişir xəzəlim,
Gözüm nəmli,öz başımdır,öz əlim,
Hicran yeli ürəyimdə köz açır,
Qəlbin közü Ələsgərdən söz açır.

Göyçə gölü,bulanlığın durula,
Sənə kəc baxanın beli qırıla,
Pərişan əhvalın təzdən qurula,
İşığından iraq düşüb pərvanə,
Sazın ovsunludur,sözün əfsanə,

Göyçə gölü,yel ağzında dumanam,
Açgöz ilan yağılara yamanam,
Günlərdən,illərdən vüsal umanam,
Haramın əlinə veribsən yaxa,
Gözüm fürsət gəzir, gözünə baxa.

Göyçə gölü,ömrün qış vədəsində,
Möhnətim dil açır incə səsində,
Könlüm sənsizliyin dar qəfəsində
Vətənsizlik təlaşı var Göyçənin,
Yanağında göz yaşsı var Göyçənin.

Göyçə gölü--incinin saf zərrəsi,
Köç eylədi ər nərəsi,ər səsi,
Qulağından çəkilibdir nər səsi,
Qızılgül koluna qanqal culaşır,
Şirin yuvasında çaqqal ulaşır.

Göyçə gölü,haq yolundan azanlar,
Göyçəmiş işğal hökmü yazanlar,
Kürsülərdə “Mən,mən”-deyib qızanlar,
Unutdu ki,dik başdan tac alan var,
Həyat gömən,ömrüdən bac alan var.

Göyçö gölü,möhnətimin məlhəmi,
Taleyim sahili yanılmış gəmi,
Göyçəsiz sınağa mən bəxti kəmi,
Məlul-məlul baxıb boynumu büküm,
Dözülməz ağrım var,çəkilməz yüküm.

Göyçə gölü,mələk qaşın çatılsa,
Haçadilin başı dərdə qatılsa,
Göyçədən daşnakın daşı atılsa,
Gözündən könlümə od-köz salardım,
Ələsgərin sözündən söz salardım.

Göyçə gölü,qara yel hardan əsdi,
Dinçlik mürğü vurdu,tufan tələsdi,
Yuvamda ölməyin yolunu kəsdi,
Sönür həyat eşqi,zövqü,həvəsi,
Ağır olur ayrılığın nəfəsi.

Göyçə gölü,başına od ələndi,
Hay gədələr təzədən gədələndi,
Haq-divana inamım zədələndi,
De, hansı diləyim yerinə düşdü?
Göyçə istəklərim dərinə düşdü.

Göyçə gölü,tutub bəxtin əlindən,
Köçdüm öz yuvamdan- Göyçə elindən,
“Əbədi ayrılıq”-çıxmır dilimdən,
Sızlayır ürəkdə ürək sözlərim,
Ayağıma həsrət ayaq izlərim.

Göyçə gölü,qapandın el üzünə,
Hardan əsdi bu qara yel üzünə?
Ümman dərdim həsrətsə göl üzümə,
Bulud kimi dolam,leysan tək yağam,
Siləm göz yaşını nə qədər sağam.

Göyçə gölü,dalğa saçın bir qulac,
Gül hüsnünə könlüm həsrət,gözüm ac,
Zyrvələrdə al şəfəqin qızıl tac,
Bər-bəzəkdir duman dağa,qar qışa,
Qışım qarsız!Yaman düşdük qarğışa.

Göyçə gölü--diləyimin qanadı,
Niyə zədələndi,niyə qanadı?!
Zəməminə yaraşarmı qan adı?!
Dərdləşirəm mənim özüm özümlə,
Alışırım öz odum,öz közümlə.

Göyçə gölü,asimandan üzüldün,
İnci olub dağ qaşına düzüldün,
Ələsgərin qələmindən süzüldün,
Bir təcnişən,hər dalğan bir sətirdi,
Oxucunam,bəxtim belə gətirdi.

Göyçə gölü, olmadı dərd bilənim,
Dərdli ürəyimdən dərdi silənim,
Dərdi dağıdanım, dərdi bölənim,
Göyçə möhnətinin ağrısı canda,
Bu dərdin loğmanı varmı cahanda?

Göyçə gölü, bəxtin niyə dönükdür?
Müsbətdən ocaqların sönükdür,
Dikbaş dağlarının boynu bükükdür,
Əliqanlı dığa sənə baş vurur,
Qeyrət xəcil olur, utanır qürur.

Göyçə gölü, şər atını minibdi,
Vicdan susub, vicdansızlar dinibdi,
Neyləmişik haqqın üzü dönübdü?
Sığınıb zirvənin sərin qoynuna,
Seyr et kələkbazın min bir oynuna.

Göyçə gölü, görkəmində qəzəb var,
Hardan yetdi görünməmiş əzablar,
Harda hay var, orda türkə əzab var,
Gedər-gəlməz olub ümitsiz yollar,
Qapayıb yolları tikanlı kollar.

Göyçə gölü, saflığı qoru sən,
Buz-şaxta bil hay üfürən qoru sən,
Sən haya qur sənə qarşı toru sən,
Bir yerə ki ayaq basdı Vartazar,
O torpaqda cücərəcək dərd-azar.

Göyçə gölü,yaxşı bax talanlara,
Gözün şahid oldu nahaq qanlara,
Əlvida söyləyib şirin anlara,
Sınıq baş daşları xəyala dalıb,
El-oba köç edib,kimsəsiz qalıb.

Göyçə gölü,hay məcranı dəyişdi,
Haqqa səcdə qılanlarla əyişdi,
Hay qövmündə vicdanlı iş səy işdi,
Yolu çaşdı,Allah aldı kamalı,
Şər səcdəsi,iblis eşqi-amalı.

Göyçə gölü,hay qılıqla alır can,
Üzdə mələk ,içində hey qıvrılan,
Libasda gül,xislətdə zay bir ilan,
“Boz”²⁰ nənəsi Anahiddən qalandı,
Qədim peşə alovuna yanandı.

Göyçə gölü,yanmır elin çırağı,
Qan ağladır Göyçə gölün qırağı,
Harda qaldı elin dönüş sorağı?
Sağalmazdır bu yaralar,zədələr,
Şeytan feli ürəkləri zədələr.

Göyçə gölü, dağın köksümdə qat-qat,
Onun loğmanı var--əzəlki həyat!
Nədən çıxdı məhvərindən kainat,
Baxır Göyçə gölü can üzə-üzə,
Gərdişin hökmüylə çökübdür dizə.

Göyçə gölü,hər damlan can dərmanı,
Yetişdi ülfətin qanlı hicranı,
Gözlərdə sellənir ürəyin qanı,
Öpsəm səni din-imana gələrdim.
Ölümün üzünə gülüb ölərdim.

Göyçə gölü,bal tək şirin röyasan,
Göyçəliyə göl deyilsən,dünyasan,
Dünən gözəl dövrən,bu gün xülyasan,
Bu qanlı dərdimə tapılmır əlac,
Çümki nankorlara verilib rəvac.

Göyçə gölü,Məcnunam,dəliyəm,
Dərdim susur,özüm dərdin diliyəm,
Sönmüş ocaqların yanan külüyəm,
Göyçə yarasının kəsilmir qanı,
Göyçə vüsalıdır onun loğmanı.

Göyçə gölü,həzin-həzin oxuma,
Varım olan çevrilibdir yoxuma,
Layla ləpən gecə axır yuxuma,
İzim üstə düşür yağlı izləri,
Tələş bitməz qırılınca dizləri.

Göyçə gölü,hayda imdad arama,
Halala yox,əl uzadır harama,
Göyçədən dərd duzu basır yarama,
Yadıma düşdükcə göylərə baxdım,
Bəxtimə gün doğa, açıla baxtım.

Göyçə gölü,mənim ana torpağım,
Sinəm üstə çalın-çarpazlı dağım,
Ələsgərdən qızıl sözlü varağım,
Kül etdilər gülüstanda gülləri,
Kəsmədilər hədyan deyən dilləri.

Göyçə gölü,göz yaşımın gölüsən,
Sənin üçün ölməyəni ölü san,
Qırağında elin yoxsa,ölüsən,
Suyunla gülməsə gözlərimdə yaş,
Saçlarım qar olar,ürəyim də daş.

Göyçə gölü,gün nurunu yayınca,
Pıçıltını eşidəydim doyunca,
Sağa-sola gəzib sahil boyunca,
Anıb keçmişləri fikrə dalaydım,
Bulud kimi boşalaydım,dolaydım.

Göyçə gölü,pay ver şirinliyindən,
Hikmət dərsi alım dərinliyindən,
Yanğıma əlac qıl sərinliyindən,
Dad edirəm,fəqət yoxdur imdadım,
Kar dövrəyə yetişməyir fəryadım.

Göyçə gölü—gözlərimin ləzzəti,
Göyçəmizin yaraşığı,izzəti,
Qara yellər çox gördü bu ülfəti,
Ayrılıq şimşəyi ürəkdə çaxır,
Uzun illər yaramızdan qan axır.

Göyçə gölü - ilahidən gölümdür,
Göldən olmaq son köç kimi zülümdür,
Görüb ölmək,bax,bu,xoşbəxt ölümdür,
Göz açıb düşmüşəm gölün sehrinə,
Dərya qatılıbdır gölün mehrinə.

Göyçə gölü,sinən oldu dağ-düyün,
Qara keşiş gətirəli qara gün,
Haq-divan yox,Göyçə dustaq,el sürgün,
Yatıram görüşəm sənnən yuxuda,
Dərddən qaçaq düşür çox vaxt yuxu da.

Göyçə gölü,sən adını uca san,
Göyçəliyə ana kimi ucasan,
Sevgi olub ürəyimə uç asan,
İntizar alovu çıxmır sözümdən,
Göylərə çəkilir yuxu gözümdən.

Göyçə gölü,Xaçik xarabdır qandan,
Gəldi Bayazətdən,axdı İrandan,
Ayağı Göyçəyə dəydiyi andan,
Ayağın altında quyu qazıldı,
O vaxtdan yazımız qara yazıldı.

Göyçə gölü,yetib alçaq dünyası,
İndi güc göstərir hayın arxası,
Zamanın hökmü var- düşərsə yası,
Göyçəyə dönməyin gümanı varmı?
Bu kama yetməyə vaxtım çatarmı?

Göyçə gölü,çırpın ürək sayağı,
Qoruya bilmədik biz səngər dağı,
Gül-çiçək libası,duman papağı,
İşlətdi min fəndi namərd yaramaz,
Göyçəsiz bizlərə tərif yaramaz.

Göyçə gölü,niyə tərs gəldi işin?
Haqq işə bağlandı gözü gərdirşin,
Niyyəti çin oldu Qara Keşişin,
Gəlmə daş qoymadı,divar hörmədi,
Elim imarətdən xeyir görmədi.

Göyçə gölü,elin nə günahı var?
Döndərdi üzünü qara ruzigar,
Elə yetmək üçün Tanrıya yalvar,
Tablamır ürəyim sənsizlik yetər,
Dərd varmı didərgin olmaqdan betər?!

Göyçə gölü, hayla kəsilən çörək,
Duzsuzdur, ülfətə eyləmir kömək,
Bircə əlacı var – torpağa gömək,
Cəlladın üzünə gülmə,amandır,
Onu ona layiq yaraqla qandır.

Göyçə gölü,sevdan hopub qanıma,
Səni görsəm ruhum dönər canıma,
İl verərəm sənli bircə anıma,
Od salar bağrıma qara daşın da,
Təzədən doğullam ahıl yaşında!

Göyçə gölü,dağlarına qardaşam,
Pıçıldaşan ləpələərə sirdaşam,
Əgər bilsəm sahilində bir daşam,
Üz tutub dərgaha dilə gələrəm,
“Mın şükür!”-söyləyib xoşbəxt ölərəm!

Göyçə gölü,yendi halalı haram,
Göyçədə sağalar Göyçəsiz yaram,
O torpaq ruhumdur nə qədər varam,
Kəltəni,kəsəyi çiçəkdi,güldü,
Gözümü açandan üzümə güldü.

Göyçə gölü,görməyib Çin səddini,
Gədəlar yamanca aşdı həddini,
Elin beli sındı,əydi qəddini,
Hay kilsəsi şeytan ilə yarışdı,
Göyçə bir-birinə dəydi, qarışdı.

Göyçə gölü, sözdən bəxtin gətirdi,
Dalğan misra-misra,sətir-sətirdi,
Dilin qoşma,sazın nəğmə bitirdi,
Qəlbilallar səndən kəlam diləndi,
Fitnəsindən üstünə qan çiləndi.

Göyçə gölü,yaraşarmı adına?
İsidsən qəlbibuzu oduna,
Qiyamətdə yetən olmaz dadına,
Haray çək ki,haramzada diksinə,
Dağ çək səndən pay umanın köksünə.

Göyçə gölü,dözmür sinə dağların,
Perik düşüb sənin xoşbəxt çağların,
Soruşsan halını məğrur dağların,
Dağ görmüş dağlarım nə deyər,nələr,
Keçidlər qan ağlar, gədiklər mələr.

Göyçə gölü,ey növrağı pozulan,
Türk torpağı – tarixi tərs yozulan,
Qamarladı Anahid – o “boz”²⁰ ilan,
Gül qoynunda qara tikan bitirdi,
Üstümüzdən qara yellər ötürdü.

Göyçə gölü,kölgələrdə yatanlar,
Sifarişlə aralığı qatanlar,
Saf suyuna qara qarmaq atanlar,
Tapdadı olmayan namusu,arı,
Fitrətən dönükdür hay dığaları.

Göyçə gölü,nə anıram,dərd çıxır,
Ürəyimi həsrət üzür,dərd sıxır,
Sənsiz keçən günüm sənsiz darıxır,
Göyçəsiz yetişmir ömrün niyyəti,
Göyçədir ömrümün əbədiyyəti.

Göyçə gölü,ilqar adına uyur,
Səndən qopan elsiz qəlbin nə duyur?
Torpağında Ələsgərlər uyuyur,
Sazın susub,sözə həsrət qalıbsan,
Sənə həsrət gözə həsrət qalıbsan.

Göyçə gölü,arzum dəydi daşlara,
Həsərin gözümdə döndü yaşlara,
Qoşulaydım sənə köçən quşlara,
Sarılaydım məzarların boynuna,
Sığınaydım sənə ana qoynuna.

Göyçə gölü,tanı yaxşı-yamanı,
Həsət yaşı kirpiyindən damanı,
Bürüyüb üzünü hicran dumanı,
Başıdik dağların qaşını çatmış,
Yorğun dalğaların kədərə batmış.

Göyçə gölü,sonun yaxşı gəlmədi,
Sənə ləkən Varazdatlar gəlmədi,
Göyçəli üzünə bəxti gülmədi,
Hayın quduzluğu tutdu hər dəfə,
Yamanlıq Göyçəni aldı hədəfə.

Göyçə gölü,qısa döndü yazların,
Ağlar qaldı sonaların,qazların,
Qəm üstə kökləndi küskün sazların,
Çal-çağırılı günlərindən xəbər yox,
Haq varsa da,divanında kəsər yox!

Göyçə gölü,bəxtinə it uladı,
Dünən yaltaq-yaltaq quyruq buladı,
Bu gün quduzlaşmış meydan suladı,
Lal qayan da xəyanətdən söz açır,
Düşündükcə ayaq altdan yer qaçır.

Göyçə gölü,şər yeridi üstünə,
Qəlbi buzu qonaq etdin istinə,
Nankor qonaq durdu sənin qəsdinə,
Fürsət düşdü əzazilin dölünə,
Ləkə düşdü cənnət diyar gölünə.

Göyçə gölü,adın bir ilahi səs,
Gözümdə işıqsan,sinəmdə nəfəs,
Bu gen dünya sənsiz mənə bir qəfəs,
Vətən!Əlacının loğmanı hanı?
“Göyçə!” – naləsinin kəsilmir qanı.

Göyçə gölü,mən yolundan səkmışəm,
Allah bilir, sənsiz nələr çəkmişəm,
Ürəyimdə Göyçə dərdi əkmışəm,
Susadıqca qanımıza qansızlar,
Ruhum inlər,ürək ağlar,qan sızlar.

Göyçö gölü,axışın naz-ədadır,
Ürək sənsiz qəm içində adadır,
Dönük gəlmə doğuluşdan gədədir,
Ulağa peyvəndli dələduz qatır,
Tələ qurur,tora salır,şər atır.

Göyçə gölü,gici ağıla gətir,
Ayrılıq salanı ortadan götür,
Məni öz gölümə,elimə yetir,
Təzədən dil açsın suyu, havası,
Qartalsız qalmasın qartal yuvası.

Göyçə gölü,ağır çalxan,ağır dur,
Xatirələr xəyalımı ağrıdır,
Ayrılığın ölumdən də ağrıdır,
Hicranlı günündür,möhnətdən uyu,
Haya zəhər olsun dirilik suyu.

Göyçə gölü,ilk baxışım vuruldu,
Səni gördüm ürəyim də duruldu,
Haya dəydin,şüşə gönlüm qırıldı,
Güzgü sinən çilıkləndi havaya,
Küskün axdın,hüsnün getdi fənaya.

Göyçə gölü,qışında da yaz andım,
Ləpələri misra gördüm, saz andın,
Alı,Ələsgərdən şöhrət qazandım,
Söz dünyası səcdə qılır bu ada,
Tayın-bərabərin varmı dünyada?!

Göyçə gölü, mən üzünün möhtacı,
Baxışların dərdlərimin əlacı,
Qucağında şirinləşən hər acı,
Qoşulub yellərə qoynuna əsim,
Gölüm göz nurumdur,dağlar nəfəsim.

Göyçə gölü,heç unutma, daim an,
Nə vaxt tutar axıdılan nahaq qan,
Hələ gülür göz yaşları axıdan,
Qəsbkar düşünmür kül altda közü,
Tarix deməyibdir hələ son sözü.

Göyçə gölü,xaçdır Göyçəyə cuman,
Haqqa asi olan,haqqa göz yuman,
Halal torpaqlardan haram pay uman,
Alabaş olmamış filə sataşar,
Nifrətlərdə yaşamağa haqqı var.

Göyçə gölü,əqrəb səni dağladı,
“Göyçə!”-dedin,göyçəlilər ağladı,
Tufan qopdu,yolları qar bağladı,
Dözək bu sitəmə,dözək bir təhər,
Bəlkə,üzümüzə açıla səhər.

Göyçə gölü,qəlbimdədir dərd oxu,
Göyçəsiz gözümə gedərmə yuxu?
Qucağında keçib ömrümün çoxu,
Nə gözəl çağlarım,günlərim vardı,
Yadima düşəndə gözüm yaşardı.

Göyçə gölü,adın şöhrətli,şanlı,
Bugünkü tarixin qovğalı,qanlı,
Səndə yadlar bitdi qara tikanlı,
Bu tikandan zəhər sızdı aşına,
Gəbərənin sağ əli hay başına!

Göyçə gölü,hay gecədir səhərsiz,
Dil qərəzli,əməlləri bəhərsiz,
Qulağında şeytan,haqdan xəbərsiz,
Qəlbi həsrət ədalətə,mürvətə,
Silinməyən bir ləkədir xilqətə.

Göyçə gölü,elsiz halın pozuqdur,
Çalın-çarpaz dağ çəkəndən uzaq dur,
Göyçəsiz el,elsiz Göyçə yazıqdır,
Elatı mahaldan ayıran yara,
Ömürdə sağalmaz,köçər məzara.

Göyçə gölü,hardan gəldi bağıdaş,
Əxlaq boyat,xislət köhnə,ruh nimdaş,
Niyə yoxdur deyən ona:"Ay oğraş!
Sən gor ara,Göyçə hara,sən hara?!"
Hayasız haylardan gəldik zinhara!

Göyçə gölü,yanaqların gülüşsə,
Hay ağladar,ölümdür hara düşsə,
Alçaqlığın qənimiyə görüşsə,
Qurtararsan vətən, yurd qəhərindən,
Yamanlığın yamanından,şərindən.

Göyçə gölü,sən Tanrının atası,
Hay Göyçədə şər dünyanın xətası,
Körükləyir Romadan xaç atası,
Baş vurasan tarixin min qatına,
Görərsən ki,çəkib murdar zatına.

Göyçə gölü,gürzə qanlı bıçaqdır,
Haramzada haq qoynunda nahaqdır,
İnsaf,vicdan hay qəlbinə yasaqdır,
Nəfsi vicdanına yiyə çıxıbdı,
Göyçəyə ədalət göyə çıxıbdı.

Göyçə gölü,doymaz gözündən gözüm,
Hər səni ananda közərir közüm,
Qələmdə,dilimdə sızlayır sözüm,
Bulud tək göyündə boşalam, dolam,
Çiçək tək gölündə açılam,solam.

Göyçə gölü,gəl qəlbimi dinlə sən,
Məni tanı “Ana!Ana!”-ünlə sən,
Necə dözüüm “Balam!”-deyib inləsən?
Lənət yağdır şərə,ara qatana,
Bu sitəmdən dövran gərək utana!

Göyçə gölü,Silva²¹ aya hürürmü?
Dağlarına sözdən çələng hörürmü?
Səni su yox,mavi mələk görürmü?
Səndə ana ətri duymayan o kəs
Səninlə əbədi yaşaya bilməz!

Göyçə gölü,səni zülmət alıbdı,
İdbarlar yolunu səndən salıbdı,
Elim köçüb, Ələsgəri qalıbdı,
Uyuduğu məzar söz-səcdəgahdır,
Sözün dustaqlığı böyük günahdır!

Göyçə gölü,baharına qar gəlir,
Səndən olmaq qeyrətlərə ar gəlir,
Sənsiz mənə bu gen dünya dar gəlir,
Mən ölsəm ,axmasın acı göz yaşı,
Ata məzarıyla yatsam yanaşı.

Göyçə gölü,doğrun döndü gümana,
Göl həsrətim sığışarmı ümmana?
Lənət, vətənimdən vətən umana!
Axır ürəyimə dərdlərin pünhan,
Qəlbimdə köz olur,gözümdə leysan!

Göyçə gölü,türkdən səndə iz qalıb,
Özü köçüb, Ələsgərdən söz qalıb,
Ürəyində sözdən yanan köz qalıb,
Əzəlin fərəhdir,hicran kədərin,
Zirvədən ucasan,dəryadan dərin.

Göyçə gölü,hay ki kölgənə sindi,
O gündən bu sənin vətən yasındı,
Ürəyin dağ gördü,şax belin sındı,
Qərinələr bəd baxışdan yaşındın,
Amma,hayif,xəyanətdən aşındın.

Göyçə gölü,gülür hay dələduzun,
Burnundan gəlmədi çörəyin,duzun,
Can düşməni,qan düşməni quduzun
Müsəlmana dad çəkirdi ulağı,
Ona görə sünnət oldu qulağı²².

Göyçə gölü,könlüm sənle aşına,
Sənə baxam çıxıb dağlar başına,
Əlim dəysə “qərib” qəbir daşına,
Sevə-sevə səni hər gün öyərəm,
Sahilində bir də bitəm,göyərəm.

Göyçə gölü, zaydır hayın xisləti,
Qədim peşə Anahitin qisməti,
Zəncidoğan Kim Kartaşyan²³ isməti,
Qaregin Njdesi²⁴ gey bayraqdarı,
Gecə “yubka” geyər, gündüz şalvarı.

Göyçə gölü, oldun illər dustağı,
Yatmır ipə-sapa tor quran yağı,
Qaralır ürəkdə vətən çırağı,
Göyçənin boyuna biçildi hicran,
Qış qar kəfən geyər, yaz lələdən qan.

Göyçə gölü, sinəm yara, göz yağır,
Bağrın ocaq, baxışından köz yağır,
Təb verdiyin Ələsgərli söz yağır,
Dolama yolların düşdü dünyənə,
Elim vaxt yetdi, Haykaz dünyənə.

Göyçə gölü, sızlayırsan çətində,
Mənim taleyim var aqibətində,
Dünyanın min sirri təbiətində,
Güzar etdi sənə xəbis, yaramaz,
Ülfətin olmasa, yaram sağalmaz.

Göyçə gölü, şər dəyişdi oynunu,
Duman, çiskin zəbt etdi nur qoynunu,
Dirəkdaş yetim tək büküb boynunu,
Bu sitəmdən axsa mənim göz yaşım,
Bunu sən duyarsan, sənsən sirdaşım.

Göyçə gölü,yadı niyə qorudun?
Düşübsən içinə alovun,odun,
Sənsən əmanəti Dədə Qorqudun,
“Misri”,”Cəngi”,”Göyçə gülü” naləsi,
Ələsgər sazının sə s abidəsi.

Göyçə gölü,baxışların qəmzəli,
Axır gözə gəldi dağlar gözəli,
Varazdat qanına susamış zəli,
Şirin yalan,hər şər-böhtan dilində,
İblisin hökmü var bəd əməlinə.

Göyçə gölü—ilahidən göy bəniz,
Dərdimin ümmanı,sahilsiz dəniz,
Obamdan nigaran,eldən xəbərsiz,
Yetər,düşək zəfərlərin izinə,
Könlüm qisas atəşindən isinə.

Göyçə gölü,dərd içində adayam,
Qəm çağlayan sədəflidən sədayam,
“Göyçə!”—ünlü,gözü yaşlı nidayam,
Keçir taleyimdən qara bir külək,
Fikrim dağımıqdır,duygular hürkək.

Göyçə gölü,dastan olmuş adın var,
Ürəyimdə”Göyçə!”—deyən odun var,
Gedən doğman,gələn sırtıq yadın var,
Min bir illik ocağımdan xəbər yox!
Beşiyimdən,qundağımdan xəbər yox!

Göyçə gölü, haylar iftira atan,
Hər zaman ayıqdır kölgədə yatan,
Kilsəsi şər atan, keşiş şarlatan,
Zay başında sərsəm fikir yaşadır,
Asılıdır! Rus əlində maşadır!

Göyçə gölü, nəhəng ümmana tənsən,
Kiçik su hövzəsi—böyük Vətənsən!
Duyğulanıb ürəyimdə ötənsən,
Xorxoru²⁵, Üçdaşı²⁶, şax Dirəkdaşı,
Andıqca sızlayır bağrımın başı.

Göyçə gölü, sən baş qoyma yastığa,
Bu gün məsum, sabah hay-həşir diğə
Hava dəyişdikcə dəyişir diğə,
Quzu olur qoltuq altda yatanda,
Quduzlaşır qan məqamı çatanda.

Göyçə gölü, taleyə bax. baxta bax,
Zamana bax, dövrəyə bax, vaxta bax,
Baş kəsənə Göyçə adlı taxta bax,
Bunu görən, axı, nə günə düşər?!
Qaynar bir qazanın içinə düşər?!

Göyçə gölü, gözünə göz qoymuşam,
Göy suyundan könlümə köz qoymuşam,
Ələsgər tək əbədi söz qoymuşam,
Məni min çək-çevir ayırmaz səndən,
Göz izlərim silinməzdir sinəndən.

Göyçə gölü,yaşı gözündən silim,
Elim səndən itibdir ilim-ilim,
Ümidlərim doğranıb dilim-dilim,
Qərəz çıxmaz qəlbiqara başından,
Türkün düşmənidir yaranışından.

Göyçə gölü,ey dilimin əzbəri,
Ölməyibmiş satqın Sumbat zəhəri,
Dro²⁷,Njde sənə tuş olandan bəri,
Dağ başına nə gələcək –bilinmir,
Sel qatilib göz yaşına—silinmir.

Göyçə gölü,laylanla boy atmışam,
Həyatımı nurunla boyatmışam,
Ürəyimdə göl eşqi oyatmışam,
Aralığa düşəli bu qan-qada
Nə görmədik zatıqırıq dığada?!

Göyçə gölü,hər an səni anan mən,
Xiffətinlə alışan mən,yanan mən,
Hayın sənə ülfətini danan mən,
Sən dinməyib qaşlarını çatırsan,
Başını sahilə qoyub yatırsan.

Göyçə gölü,günüm ağı-qaralı,
Elim didərgindir,vətən yaralı,
Ata-ana məzarından aralı,
Sevinə bilmirəm,gülə bilmirəm,
Yaşaya bilmirəm,ölə bilmirəm.

Göyçə gölü,səndən gözüm doymadı,
Sərxoş ləpən öpdü,üzüm doymadı,
Gəzdim sahilini ,izim doymadı,
Uşaqılıq illəri, gənclik yaşında,
Neçə heyrət gördüm hər qarışında.

Göyçə gölü,sən keşişsiz kama çat,
Əsli²⁸ adı ilə ölüm xatırlat,
Bada vermədimi Babəki Sumbat?
Qatillikdən nə bezdi,nə usandi,
Tarix boyu qan içib qan qusandı.

Göyçə gölü,taleyinə nə yazaq?
Hardan əsdi bu qara yel,bu sazaq?
Ülfətindən mən ayırıyam,sən uzaq,
Göynəyir içimdə ana həvəsi,
Qoynunda qalıbdı ana nəfəsi.

Göyçə gölü,həm şirinsən,həm acı,
Üz döndərib ayrılığın əlacı,
Əriyibmi Ağ Manqanın ağ tacı?
Doğma kəsəyimdən gələn tapılmır,
Göyçə kədərimi bölən tapılmır.

Göyçə gölü,varmı könlümə həyan?
Qaçqın ürəyini sənün tək duyan?
Unutmur saf suyun,unutmur qayan,
Ələsgər kəlamı dodağındadır,
Alı zəngüləsi qulağındadır.

Göyçə gölü, indi kədər gölüsən,
Göyçəsizin sızıltılı könlüsən,
Gəl sevindir ürəyi sən, könlü sən,
Son arzumdur ana qoynun, ağuşun,
Ünyetməzdir sıldırımli yoxuşun.

Göyçə gölü, yaman sancır ürəyim,
Əlçatmaz zirvədə mavi mələyim,
Göyçə üstə köklənib bir diləyim;
Bu yerdə ağlayam, bu yerdə güləm,
Bu yerdə ömr edəm, bu yerdə öləm.

Göyçə gölü, deyəcəyim çox qəti,
Nahaq qana sürükləyər milləti,
Ədavəti körükləyər xəlvəti,
Kürəyindən sancar. unutma, haydır,
Ürəyi qışdırsa, maskası yaydır.

Göyçə gölü, mənim əzəl günümsən,
El-oba içində gözəl günümsən,
Səndən ayrı keçsə, xəzəl günümsən,
Bizim təməlimiz, öz kökümüzsən,
Ayrılsaq ölərik öz kökümüzdən.

Göyçə gölü, safdır eşqin, hörmətin,
Tanı xislətini hay biqeyrətin,
Vay onda ki, səni tuta öz itin,
Haq sönüb, ədalət göyə çıxıbdır,
Yastıbaş²⁹ Göyçəyə yiyə çıxıbdır.

Göyçə gölü,elin izi qalıbdı,
Sudan libas geyən sözü qalıbdı,
Dağlanmış dağların özü qalıbdı
Torpağına qarışıbdı ulular,
Fırtınanda,tufanında ruhu var.

Göyçə gölü,dünya necə dünyadır?!
Dünən mənim olan bu gün xülyadır,
Əfsanədir,bəlkə,Bəlkə,röyadır?
Göyçəmiz yaralı,göyçəli ağlar,
Ayrılıq leysanı gözümdə çağlar.

Göyçə gölü,el harayla xoş ünlə,
Türkə qolunu aç toyla,düyünlə,
Qəsbkar zaylara yumruq düyünlə,
Sığnaq verdiyini bu gün pörşələ,
Xəyanəti yük eyləyib vur şələ.

Göyçə gölü,bir sözüm var,gərəkdi,
Hər təbəssüm hay üzündə kələkdi,
Qılığından zənn etmə ki,mələkdi,
Əyri burnu əməlinə aynadır,
Gözünə bax! İçində kin qaynadır.

Göyçə gölü,hay dönük bir canavar,
Hər şirin vədində mütləq acı var,
Nə qədər ki,papası var,xaçı var,
Doğru çıxır yırtıcının yalanı,
Haram olmu oğurluğu,talanı.

Göyçə gölü,dərddir ömrün bu çağı,
Varmı həsrətinin ucu-bucağı?
Mavi ləpən doğma ana qucağı,
Nur saçan üzünün pərvanəsiyəm,
Eşqinlə sızlayan hicran səsiyəm.

Göyçə gölü,səndən dərman umanam,
Zirvələrdən ayrı düşmüş dumanam,
Qoynun yoxsa,bir quruca gümanam,
Düşdükcə yadıma vüqarlı dağlar,
Yetim tifil kimi ürəyim ağlar.

Göyçə gölü,yolma ləpə saçını,
Boz sərçələr hədəf etdi laçını,
Şüar etdi imansızlar xaçını,
Deyəsən, çıxıbdır dünyanın zayı,
Haqdan üz döndərib qoruyur hayı.

Göyçə gölü,səni duymaz hər nadan,
Erməni qan içən,hay qəlbi zindan,
Elim köç eylədi öz yuvasından,
Göyçəni xəbislər,xainlər çaldı,
Vətəni olanlar vətənsiz qaldı.

Göyçə gölü,dağ qoynunda məst oldun,
Türk soyuna sirdaş oldun,dost oldun,
Amma,hayıf,quzğunlara rast oldun,
Türk güləndə ermənini yas tutur,
Dərd gəbərdir,ürəyini pas tutur.

Göyçə gölü,dərd içimi qarsalar,
Qəmin çağlar, ürəyimi yarsalar,
“Son sözün nə?” – deyib məndən sorsalar,
Dilimdə gül açar Göyçənin adı,
İlk andım,son sözüm “Göyçə!” – fəryadı.

Göyçə gölü,səndə möhnət çağlayır,
Hay baxışı göy sinəni dağlayır,
Babaların məzar daşı ağlayır,
Özün uzaq,fəqət eşqin yanımda,
Ana sevgin ürəyimdə,qanımda!

Göyçə gölü,suyun Göyçənin qəmi,
Niyə kəsilibdir haqqın kərəmi?
Titrəyir əlimin yaşlı qələmi,
Gül qoynundan səfər etmiş küləyəm,
Göyçə qatarından düşmüş lələyəm.

Göyçə gölü,ömrün sənsiz hər anı,
Silir həyatımdan əsil mənəni,
Göyçə duyğusuyla sına insanı,
Gəlmələr saldılar yurdumu şərə,
Ölüb-dirilirəm gündə min kərə.

Göyçə gölü,bəxtin qışdır,qar kəfən,
Kilsə həməni,keşiş həməni,hay həməni,
İfritənin əmcəyindən süd əməni,
Köpək kölgəsində yatan tuladı,
Buyruq alıb ünvanıma uladı.

Göyçə gölü,sənin Adatəpən³⁰ var,
Bəyaz qanad,ağ saçaqlı ləpən var,
Ayağını min eşq ilə öpən var,
Kamala dolmuşam dərinliyindən,
Eşq odu əxs etdim sərinliyindən.

Göyçə gölü,adın çox şey qandırır,
Zənzəm suyun iman odu yandırır,
Üzdə nurun Məkkə,Kəbə andırır,
Sənin yanındakı sənə tor hörən
Səni mənim kimi duyurmu,görən?

Göyçə gölü,yönüm düşərmi geri?
Köksümdə sızlayır min yara yeri,
Hökm edib yağının üstünə yeri,
Göyçə sənin olmaz “vay! – deyə-deyə,
Göyçə şirinliyi dönməz geriyə.

Göyçə gölü,tarixləri varaqla,
Keçmişini,dünənini soraqla,
Özün düşün,hansı əxlaq,nə haqla
Kafir sahib çıxsın cənnət torpağa,
Zənzəm bulağını qapsın qurbağa?!

Göyçə gölü,qəlbim vulkan lavası,
Erməni başında işğal havası,
Ara vermir qərinələr davası,
Uyub “Mets Hayastan”³¹ adlı nağıla,
Burnu ovulmasa,gəlməz ağıla.

Göyçə gölü,gözlərimə çıraqsan,
Ələsgərin söz mülkünə varaqsan,
Dünənimə,sabahıma soraqsan,
Göyçə mənim həm beşiyim,həm anam,
Onun sinəsindən qopan fəğanam.

Göyçə gölü,haq qol qoysa düzünə,
Həsərət gözüm baxsaydı göy gözünə,
Yetsə əlim,dəysə üzüm üzünə,
Sevinc selə dönər,aşar-daşardım,
Ahıl çağımda da cavanlaşardım,

Göyçə gölü,can nurundan pay alar,
Çirkabları,küdurəti hay alar,
Sızıldaşar yaralanmış qayalar,
Göyçəyə tamarzı,vətəndən yetim
Bircə dilək dilər:"Vətənə yetim!"

Göyçə gölü,alqış hüsnünə,alqış,
Yaraşığın güllü bahar,qarlı qış,
Dünyada sənə tay heç yaranmamış,
Nəbzın ləpə-ləpə ,dalğa-dalğadı,
Yadıma düşdükcə ruhum ağladı,

Göyçə gölü,varlığın bir xülyamı?
Qucağında tapdım mən öz dünyamı,
Ləpə dodaqların çaldı laylamı,
"Göyçə!" – deyib üz tuturam dərgaha,
Əlim yetsin əllərinə bir daha!

Göyçə gölü,qiyamətlər görübsən,
Ürəyimdə qəm qalası hörübsən,
Öz yurdunda elsiz sən də qəribəsən,
İblis əlindəki çırağın sönür,
Əl atdığım ətək alova dönür.

Göyçə gölü,bu sitəmə sinə gər,
Xatirəyə döndü o dadlı günlər,
Yolumun önündə ümitsiz səhər,
Ayrılib Göyçədən,yaradır könlüm,
Vətən dağı görüb,paradır könlüm!

Göyçə gölü,yetdi hayın zülməti,
Səlib yürüşləri xaşın xisləti,
Kilsə yetişdirib bu müxənnəti,
Yaxşıya göz yumub yamana keçdi,
Mərəzi zamandan zamana keçdi!

Göyçə gölü, gördünmü hay əfini?
Xaç dünyası saxladı tərəfini,
Romadakı itirdi şərəfini,
Arxalı köpəklər basarsa qurdu,
Vay sənin halına, a Göyçə yurdu!

Göyçə gölü,dövrün,aman,əlindən!
Sənə yolum bağlı duman əlindən,
Necə qurtulasan yaman əlindən?!
Bu ilan,deyəsən,bir özgə soydu,
Göyçə murazını gözümdə qoydu!

Göyçə gölü,mavi geydin əyninə,
Sənli günlərimi gətir əyninə,
Sığınım körpə tək isti qoynuna,
Qoynunda can versəm daha nə dərdim?
Harda doğulmuşam,orda ölərdim!

Göyçə gölü,qaytar köhnə cəlalı,
Gülsün Qorqud ruhlu Göyçə mahalı,
Dəyişsin ovqatı,dəyişsin halı,
Hay getsin gəldiyi qanqal bitənə,
Dilim də,dinim də dönsün vətənə!

Göyçə gölü,qəmin çəkilmir asan,
Gözümün kökünün sarısındanan,
Özünü məhbuslar sırasında san,
Bitməyib quduzun Göyçə savaşı,
Leysan əvəzinə yağır göz yaşı!

Göyçə gölü,İvan zalım darğadı,
Sənə qondurduğu qara qarğadı,
Vazgeni qondurub sənə qarğadı,
Doğma qoynuna yox övlad güzarı,
İnləyir tapdaqda ana məzarı!

Göyçə gölü,saf bir abi-həyatsan,
Gözümdə,könlümdə bir kainatsan.
Coşub zir-zibili qırağa atsan,
İbrət alar haq yolunu azanlar,
Öz qəbrini günahıyla qazanlar.

Göyçə gölü,el səndən aralandı,
Mavi sinən bu dağdan yaralandı,
Şeytan barmağıyla yurd paralandı,
Göyçəmə göz dikən qurduqca kələk,
Elin fəryadına kar oldu fələk.

Göyçə gölü,suların bal şərbəti,
Nəcə çəkim bu çəkilməz möhnəti?
Dara çəkir didərginlik xiffəti,
Dilim deyə bilmir Göyçə ağrımı,
Göyçənin nisgili dəlidir bağrımı!

Göyçə gölü,mən yanırım,sən də yan,
Qoynun üçün mən xəstəyəm,sən loğman,
Suyun can dərmanı,daşların dərman,
Mən möhtacam gözlərinin yaşına,
Son mənzildə başım üstə daşına!

Göyçə gölü,buzunda da üzərdik,
Hər əskiyi əmək ilə düzərdik,
Ağrılara,acılar dözüərdik,
Biz tər tökən,Anuş,Aşot ağalar,
Zəhmətimlə kef görərdi dığalar.

Göyçə gölü,gözəlliyin tarazdı,
Baxışın qəmzədi,axışın nazdı,
Rəməzin Ələsgərdi,bəzəyin sazdı,
Rəqabətdə təksən,taysız qalıbsan,
Abırlı gəlmədən paysız qalıbsan.

Göyçə gölü, iblis min tələ qurdu,
Üzünə şirvandı, arxadan vurdu,
Qanla qidalanır beyninin qurdu,
Haykazlar terrora qoldu-qanaddı,
Rusdan yaraq aldı, türkü qanatdı.

Göyçə gölü səndən artıq hara var?
Taleyində ağdan artıq qara var,
Hay qövmünün vicdanında yara var,
Bir həqiqət neçə dəfə sınandı,
Qondarmadır ilk peymanı, son andı.

Göyçə gölü, yel sığaldır telinə,
Üz çevirmə hayın səmum yelinə,
Kar ol hürüşünə, lal ol dilinə,
Haylar ürəyində nifrət yaşadır,
Küdurəti xəyanətlə qoşadır.

Göyçə gölü, ünüm qaçqın fəryadı,
Səndən köç edənin bağı qanadı,
Zəhrimara döndü dünyanın dadı,
Sənə bəxti yazan tünd qara yazdı,
Kəsilib önümüz, yol qar-ayazdı.

Göyçə gölü—bir cavabsız bilməcə,
Gündüz xəyalımda, rəyamda gecə,
Belə anlarımda deməyim necə:
“Qoynunda ağlayıb körpələnəydim,
Qarışıb suyuna ləpələnəydim!”

Göyçə gölü,mədir dövrün qərəzi?
Təzələndi hayın köhnə mərəzi,
Nə ədalət,nə də mizan-tərəzi
Şər görmədi hayın qanlı işində,
Ona görə şirə qaldı dişində!

Göyçə gölü,"türk" sözü hayın yası,
Anahitdən doğulub zay babası,
Oğurluqdur həm dili,həm obası,
Torpaq qapdı ulu türkün elindən,
Dil qondardı qurbağanın dilindən.

Göyçə gölü – qəlbimin qəm sirdaşı,
Sənsizliyi duya bilməz hər naşı,
Kırpiyimdən əskik olmur göz yaşı,
Sənsiz gündüzüm də zülmət bir gecə,
Qara don geyinər aşkar-gizlicə.

Göyçə gölü,soyuq baxma baxtıma,
Dərdin ümmanında batan taxtıma,
Dəli sevdan düşdü qaçqın vaxtıma,
Bircə an olsa da Göyçə vüsali,
Çoxdur qərinədən zövqü,cəlalı.

Göyçə gölü,dağlar çəkdi hay sənə,
Yetmədi vaxtında hay-haray sənə,
Səs verdi min nalə,ahu vay sənə,
Haylar ayaq açdı qoynuna sarı,
Düşdü dağlarımın dağlıq vüqarı.

Göyçə gölü,hövzən inci-dürr kanı,
Gülüstansan,qoynundur gül məkanı,
Sancıldı cisminə qanqal tikanı,
Yağı bilir,hüsnün mənə can verir,
Ona görə səndən ötrü can verir.

Göyçə gölü,hayı təzədən tanı,
Haya şərab oldu körpənin qanı,
Qanıçənlər mat qoydular cahanı,
Vartan yığışdırıb Hitler tökəni,
Necə tapaq haqqa keşik çəkəni?

Göyçə gölü,sən bir ilahi xilqət,
Müqəddəs varlığın çəkdirir xiffət,
Gözümdə işıqsan,qolumda qüvvət,
Andıqca dünəni,ötən gəncliyi,
Mümkündürmü xəyalımın dincliyi?!

Göyçə gölü,dərdim içimi sökür,
Göz görəsi haqq nahaqqa diz çökür,
Nahaq hökm eləyir,haqq nalə çəkir,
Vətənimdən ayırdılar dilimi,
Vətənsiz qoydular Göyçə elimi.

Göyçə gölü,baharına yağdı qar,
Qan-yaş tökür,qan ağlayır ruzigar,
Alır qanadına məni xəyallar,
Göy gözünün baxışları gözümdə,
Boyun büküb bənövşələr izimdə!

Göyçə gölü,həsrət coşdu qanımda,
Ruhum göyə uçdu,çıxdı canım da,
İldırım,şimşəklər çaxdı canımda,
Gedir Göyçə gölü – könül sirdaşı,
Yanır gizli-gizli gözümün yaşı.

Göyçə gölü,yırtıcılar oyaqdı,
Hədyanları ünvanıma o yaxdı,
Sözü oğrun,əməl pozğun sayaqdı,
Məskənim rəzilə, miskinə qaldı,
Elim qaçqın düşdü,pis günə qaldı.

Göyçə gölü,buna neyləsin fələk,
Ahımız,naləməz göylərə dirək,
Qaçqınlıq qəmindən göynəyir ürək,
Mən Göyçədən oldum – budur azarım,
Beşiyimdən ayrı düşdü məzarım!

Göyçə gölü,haysa,nahaq qan eylər,
Loğman qətrən ölü ruhda can eylər,
Damla qəmin könlümdə tufan eylər,
Suyun Zəməm ilə Kövsərə təndir,
Dağın-daşın,qayan-qumun Vətəndir!

Göyçə gölü,səndədir soyum,köküm,
Son arzum var:Ətəyinə diz çöküm,
Öz vaxtı var,zamanındır bu höküm.
Görməsəm də, öpürəm mən indidən,
“GÖYÇƏ BİZİM!” – xoşxəbərin dilindən!

İZAHLAR

1. (*) Bu işarə toponim, yer-yurd adları bildiren sözlərdə işlədilir,

2. Hay-Ermənilər özlərini belə adlandırırlar.

3.Persoy-İrandan gəlmə ermənilərə deyilir.

4.ASALA-Terror təşkilatı.Məqsədi Şərqi Türkiyə,Şimali İran,Naxçıvan və Dağlıq Qarabağ ərazisində “Böyük Ermənistan” qurmaqdır.

5.Sıqa - XX əsrin 20-30-cu illərində Ladoqa və Çad göllərindən Göyçə gölüne gətirilən balıq növü. Bu balıq yerli balıqların kökünü kəsdi.

6.Tayqulaq – Naxçıvan, Zəngəzur və Qarabağda azərbaycanlıların yaşadıkları kəndlərin darmadağın edilməsinə və əhalisinin qırğınına başçılıq edən Andranik Ozanyan. Xəyanətinə görə türklər onun bir qulağını kəsmişdilər.

7. “Qnçaq” - Erməni terror təşkilatı.Əsas məqsədi “Böyük Ermənistan” qurmaqdır.

8.Daşnak - “Daşnaksütyun” terrorçu partiyası nəzərdə tutulur.Əsas qayəsi Qarabağ, Naxçıvan, Türkiyənin Anadolu torpaqlarında “Böyük Ermənistan” qurmaqdır.

9.İsbat olunmuşdur ki,ermənilər əlifbanı həbəşlərdən oğurlamışlar.

10. “Ocaq” yazan – Zori Balayan nəzərdə tutulur.

11.Anahit-Erməni mifologiyasında fahişəlik ilahəsi. F.Engels yazırdı: “Erməni Anahit dünyanın ilk fahişəsidir”

12.Kəsikqulaq paşa – Andranik Ozanyan nəzərdə tutulur.

13.Dığa – Ermənicə “oğlan” deməkdir.

14.Dirəkdaş – Göyçə gölü hövzəsində Adatəpə adlı yarımada sıldırım qayalığın adı.

15.Ağmanqan – Göyçə gölünün qərbində böyük dağ silsiləsi.

16.Sumbat – Satqınlıq yolu ilə Babəki ərəblərə təslim edən Səhl ibn Sumbat.

17.Yefrem – Səttar xan hərəkətinə xəyanət edib şah qoşununa qoşulan və Səttar xanı ayağından yaralamaqla ölümünə səbəb olan daşnak Yefrem Davidyan.

18.Baqramyan – Sovet ordusunun marşalı. Həzi Aslanovun həyatına qəsdin təşkilatçısı.

19. “Dənizdən-dənizə” – Ermənilərin “Dənizdən-dənizə böyük Ermənistan” xülyası.

20. “Boz” – Ermənicə “pozğun, fahişə” deməkdir.

21.Silva –Türkcə, Azərbaycana və azərbaycanlılara düşmənçiliyi ilə tanınan, erməni terroruna bəraət qazandırməğa çalışan qatı millətçi şair Silva Kaputikyan. Başqa erməni şairlərində olduğu kimi. əsərlərindəTürkiyə və Azərbaycan bayrağında olduğu üçün aya ,ulduza ikrah hissi vardır.

22.Andranik Ozanyana işarədir.

23.Kim Kartaşyan – Məşhur parno ulduzu.

24.Qaregin Njde – Erməni faşizminin simvolu. Türklərə,azərbaycanlılara qarşı kütləvi qırğının təşkilatçısı və iştirakçısı. Hitler tərəfindən sovet partizanlarına qarşı döyüşmüş, yəhudilərin soyqırımında xüsusi fəallıq göstərmişdir. Ermənilər üçün milli “qəhrəmandır”.

25.Xorxor – Göyçə gölü sahilində ləpədöyən qayalığın adı.

26.Üçdaş – Göyçə gölü sahilində iri daş və qayalarla zəngin mənzərəli bir sahə.

27.Dro (Drastomat Kanayan) – Türklərin, azərbaycanlıların soyqırımına rəhbərlik edən, faşist Almaniyası ordusunda sovet ordusuna qarşı vuruşan erməni “milli qəhrəmanı”.

28.Əsli – “Əsli və Kərəm” dastanının baş qəhrəmanlarından biri. Erməniyə sevgi türkün ölümüdür – faktına əyani sübut.

29.Yastıbaş – Başlarının arxa hissəsi yastı olduğu üçün Göyçədə erməniyə “yastıbaş” da deyirdilər.

30.Adatəpə - Göyçə gölündə yarımada. (Əvvəllər ada olub)

31. “Mets Hayastan” –Ermənicə “Böyük Ermənistan” deməkdir.

MÜNDƏRİCAT

Ağəsən Bədəlzadə. Yaxşı ki, açıldı çeşmənin ağzı.....	3
Əzizxan Tanrıverdi. Göyçə gölü, göy gözündə gözüm var.....	23
Mahirə Nağıqızı. Bir gölün dəniz dərdi	33
Göyçə həsrətinə həsrət qalaydım	36
İzahlar.....	97

**“Elm və təhsil” nəşriyyatının direktoru:
professor Nadir MƏMMƏDLİ**

Çapa imzalanmış: **06.03.2017**
Şerti çap vərəqi: **6,25**. Sifariş: № **228**
Kağız formatı: **60x84 1/16**. Tiraj: **200**

Kitab “Elm və təhsil” nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.

E-mail: [*elm.ve.tehsil@mail.ru*](mailto:elm.ve.tehsil@mail.ru)

Tel: 497-16-32; 050-311-41-89

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4